

T.C
NİĞDE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İKTİSAT ANABİLİM DALI

**POST-KEYNEZYEN İKTİSADIN TEMEL ÖNERMELERİ VE
DİĞER İKTİSADİ GÖRÜŞLERE GETİRDİĞİ ELEŞTİRİLER**

108932

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ DANIŞMANI
Prof. Dr. Mustafa SAATÇI

HAZIRLAYAN

Eyyup ECEVİT

108932

**T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
BOKÜMANTASYON MERKEZİ**

Niğde 2001

NİĞDE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

NİĞDE

Eyyup Ecevit'e ait

Post-Keşmezyen İktisadın Temel Önermeleri ve
Diğer İktisadi Gösterilere Sektörler Üzerindeki Etkileri adlı çalışma,
jürimiz tarafından İktisat Ana bilim
dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Mustafa Saatçı

İmza

Akademik Unvanı

Adı Soyadı

İmza

Akademik Unvanı

Adı Soyadı

Yr. Doç. Dr.
Aytekin Akpınar
A. Akpınar

İmza

Akademik Unvanı

Adı Soyadı

İmza

İmza

Akademik Unvanı

Adı Soyadı

ÖZET

Çalışmada, Post-Keynesyen iktisadın temel önermelerinin teorik ve metodolojik içeriği tanıtılmıştır. Post-Keynesyen iktisadın temel önermeleri; istihdam, para ve finans, fiyat teorisi, megacorp ve tasarruf, üretim, gelir dağılımı, yatırım ve büyümedir. Post-Keynesyenler, ekonominin nasıl çalıştığı ve ekonominin geleceği üzerine nasıl bir analiz yapılması gerektiği ile ilgilenmiştir. Bu çalışma, Post-Keynesyen ekonomi hakkında yapılmış bir araştırmayı ortaya koymaktadır. Mainstream ekonomi ulaştığı noktalar itibariyle ele alınmış bunun için de etkilendiği diğer iktisadi ekoller kısaca tanıtılmıştır. Post-Keynesyen iktisadın temel amacı, ekonominin bu denli karmaşık ortam içinde nasıl açık bir şekilde çalıştığını ortaya koymak olmuştur. Temel amaçları arasında bitmemiş Keynesyen devrimin tamamlanması ve Genel teori'nin yaygınlaştırılması gelmektedir. Hem Keynes hem de Post-Keynesyenler için efektif talep ilkesi analizlerinin bel kemiğini oluşturur. Post-Keynesyenlere ait olduğu ifade edilen fikirler arasında olayların tarihsel süreç içinde ele alınması gelmektedir. Ayrıca Post-Keynesyen ekonominin Kalecki ve Keynes'i yansıttığı kadar Marx ve klasik geleneği de yansıttığı söylenebilir.

ABSTRACT

This study has attempted to identify the main methodological and theoretical ingredients of Post-Keynesian Economics. Main theoretical constructs are money and finance, employment, price theory, megacorp and save, production, income distribution, investment and growth. It has tried to show that this way of thinking about how the economy works draws on a body of method and theory which represents a consistent way of analysing economic phenomena. Study provides a comprehensive survey of Post Keynesian Economics. It argues that Post-Keynesian economics has passed through the important initial stage of mounting a concerted critique mainstream economics. The main of Post-Keynesian economics is to provide a clear understanding of how the economy works. The major objective is to complete the unfinished Keynesian revolution, to generalize The General Theory. The Principle of effective demand is the backbone of its analysis as it was in Keynes's General Theory. The ideas which are classified as Post-Keynesian have a long history and Post-Keynesian economics reflects the classical tradition and Marx as it does Keynes and Kalecki.

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ	1
-------	---

BİRİNCİ BÖLÜM

KLASİK, NEOKLASİK VE KEYNEZYEN İKTİSAT

1. 1 Klasik İktisat	4
1.1.1 Klasik Değer Teorisi	5
1.1.2 Klasiklerde Fiyat Teorisi	6
1.1.3 Klasik Emek - Değer Teorisi	7
1.1.4 Klasik Üretim Teorisi	8
1.1.5 Klasik Para Teorisi	9
1.1.6 Klasik Vergi Teorisi	11
1.1.7 Klasik Nüfus ve Ücret Fonu Teorisi	12
1.1.8 Klasik Emek Arzı Teorisi	12
1.1.9 Klasik Ücret Teorisi	13
1.1.10 Klasik Kapital Birikimi ve Kar Teorisi	13
1.1.11 Klasik Büyüme Teorisi	14
1.1.12 Klasik Ekonominin Genel Dengesi	15
1.1.13 Klasik Serbest Dış Ticaret Teorisi	16
1.2 Neoklasik İktisat	16
1.2.1 Neoklasik Değer Teorisi	17
1.2.2 Neoklasik Bölüşüm Teorisi	18
1.2.3 Neoklasik Para ve Konjunktür Teorisi	20
1.2.4 Neoklasik Dış Ticaret Teorisi	21
1.3 Keynezyen İktisat	22
1.3.1 Keynezyen Para Teorisi	23
1.3.2 Keynezyen Yatırım Teorisi	25

1.3.3	Keynezyen Ücret Teorisi	26
1.3.4	Keynezyen Gelir ve İstihdam Teorisi	26
1.3.5	Keynezyen Tüketim Teorisi	28
1.3.6	Keynezyen Likidite Tercihi ve Faiz Haddi	30

İKİNCİ BÖLÜM

POST-KEYNEZYEN İKTİSAT VE TEMEL ÖNERMELERİ

2.1	Post-Keynezyen İktisat	32
2.1.1	Tanımı	33
2.1.2	Post-Keynezyen İktisadın Metodu	35
2.1.3	Post-Keynezyen Dinamik Analiz	36
2.1.4	Post-Keynezyen Teorinin Temel Özellikleri	37
2.1.5	Megacorp	38
2.1.6	Post-Keynezyen Piyasa ve Fiyat Teorisi	39
2.1.7	Kar Marjı ve Tasarruf	41
2.1.8	Post-Keynezyen Üretim Teorisi	42
2.1.9	Post-Keynezyen Gelir Dağılımı	44
2.1.10	Post-Keynezyen Yatırım	49
2.1.11	Post-Keynezyen İstihdam Teorisi	52
2.1.12	Post-Keynezyen Büyüme Teorisi	59
2.1.13	Post-Keynezyen Para Teorisi	61
2.1.13.1	Post-Keynezyen Para Teorisinin Esasları	63

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

POST-KEYNEZYEN İKTİSADIN DİĞER İKTİSADİ GÖRÜŞLERE GETİRDİĞİ ELEŞTİRİLER

3.1 Post-Keynezyen İktisadın Neoklasik İktisada Getirdiği Eleştiriler	64
3.2 Post-Keynezyen İktisadın Monetarizme Getirdiği Eleştiriler	67
3.3 Post-Keynezyen İktisadın Rasyonel Beklentiler Teorisine Getirdiği Eleştiriler	69
SONUÇ	71
KAYNAKLAR	73

GİRİŞ

İktisadi düşünceler tarihi; bilimsel iktisat öncesi, Merkantilizm, Fizyokrasi, Klasik Teori, Marxist Teori, Neo-Klasik Teori, Tarihçi Okul, Kurumcu Okul, Avusturya Okulu, Keynesyen Teori, Post-Keynesyen Teori, Paracı Okul, Arz Ekonomisi ve Rasyonel Beklentiler Teorisi veya Yeni Klasik Teori gibi, dönemin egemen teorilerine göre sınıflandırılabilir.

Adam Smith ile başlayan Klasik İktisat, 19. yüzyılın ortasına kadar devam eden yaklaşık yüz yıllık sürede inceleme konusunu, ulusların zenginliğinin niteliği ve sebepleri, yeryüzü ürünlerinin bölüşümünü düzenleyen yasalar ve kapitalizmin hareket yasaları olarak belirlenmişti. 1870'den sonra ise Neo-Klasik İktisat, alternatif kullanım imkanları olan kıt kaynaklar ile belli amaçlar arasındaki ilişkiden oluşan insan davranışının incelenmesi konusunu kendine araştırma konusu olarak seçmiştir. Klasik İktisat teorisi, hem makro iktisat ve hem de mikro iktisat içerikli iken; Neo-Klasik İktisat önemli ölçüde mikro ağırlıklı olmuştur. Makro iktisat ancak 1930'larda " Keynesyen Devrim " ile araştırma gündemine yeniden girmiştir. Keynesyen devrimden yaklaşık 50 sene sonra Rasyonel Beklentiler Teorisine dayalı Yeni Klasik Teori tekrar Smith tipi iktisat teorisine dönülmesi gerektiğini savunmaya başlamıştır.

1970'lerin başında ortaya çıkan iktisadi kriz, varolan ekonomik teorilerin eleştirilmesini ve sorgulanmasını beraberinde getirmiştir. Diğer bir deyişle 1970'lerden itibaren iktisat teorisinde bir kriz yaşanmaya başlamıştır. Varolan teorilere ve bunların uzantısı olan politikalara güvenin sarsılmasından dolayı alternatif teori ve politika üretmek için çalışmalar yoğunluk kazanmıştır. Belli bir grup iktisatçı krizi, Keynes'in ortaya koyduğu teori ve politikalara bağlamakta, Keynes'i ekonominin arz yönünü

ihmal etmekle suçlamaktaydı. Post-Keynesyenler, Keynes'in teori ve politikalarını yeniden canlandırma gayreti içindeydiler. Bunların temel argümanı, Keynes'in yanlış anlaşıldığı, yanlış yorumlandığı yönündeydi. Keynes'i en iyi anlayan ve onun görüşlerini tekrar hayata geçirenler Post-Keynesyenler olmuştur. Post-Keynesyen görüş Yeni Klasik Yaklaşımdan keskin çizgilerle, Yeni Keynesyenlerden ise bazı noktalarda ayrılmaktadır. Post-Keynesyenler, Yeni Klasiklerin temel prensipleri olan, Yeni Keynesyenler tarafından kabul edilen Rasyonel Bekleyişleri ve Monetarizmi reddetmektedir. Bununla birlikte Post-Keynesyenler farklı yöntemler kullanmalarına rağmen, çoğu kez Yeni Keynesyenlerin destekledikleri politika önerilerini kabul etmektedirler. Post-Keynesyenler, makroekonomistler arasında azınlık konumunda olmakla birlikte çalışmalarında modern ekonomilerde karşılaşılan sorunlara yönelik önemli mesajlar vermektedirler.

Post-Keynesyen iktisadın ele alınmasındaki amaç, özellikle son yıllarda ortaya çıkan ekonomik sorunlara makro öneriler getiriyor olması yanında bu alanda yapılmış çalışmaların az ve yeterince Türkçe kaynağın olmayışı en büyük etkidir. Post-Keynesyen teori üzerine son yıllarda birçok çalışma yapılmıştır ama bunların tamamına yakını yabancı kaynaklardır. Bu kaynakların derlenip toparlanması ve Türkçe'ye çevrilmesiyle bu alanda çalışma yapacaklara bir kaynak olacaktır. Çalışma, retrospektif olarak yapılmıştır. Mevcut süreli yayınlar ve kütüphaneler yanında internet aracılığı ile üniversitelerden yardım alınmıştır. Çalışmanın kapsamını aşacağı gerekçesiyle Post-Keynesyen İktisada yöneltilen eleştiriler ele alınmamış sadece Post-Keynesyen iktisadın diğer iktisadi ekollere getirdiği eleştiriler üzerinde durulmuştur.

Çalışma, üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Klasik, Neo-Klasik ve Keynesyen İktisat tanıtılacak ve bu ekollerin teori ve politik

önerileri kısaca ele alınacaktır. Bu iktisadi görüşler incelenirken ikinci bölümde ele alınacak olan Post-Keynesyen iktisadın hangi temeller üzerine kurulduğunun ortaya konulması amaçlanmıştır. Bunun için çok fazla detaylara inmeden bu ekollerin tanınmış yazarları ve onların getirdiği önermelere değinilmiştir. İkinci bölümde, Post-Keynesyen İktisat tanıtılmış, temel önermeleri ele alınmıştır. Üçüncü bölümde, Post-Keynesyen Teorinin diğer iktisadi görüşlere getirmiş olduğu eleştiriler ele alınmıştır. Son yıllarda ortaya çıkan makroekonomik teorisyenler Post-Keynesyenlerin getirdiği önermelere bir takım eleştiriler getirmişlerdir; ancak konunun kapsamını aştığı gerekçesiyle bu eleştirilere yer verilmemiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

KLASİK, NEOKLASİK VE KEYNESYEN İKTİSAT

Bu bölümde; Klasik, Neoklasik ve Keynesyen iktisatçıların, dönemleri itibariyle iktisadi hayata kazandırmış oldukları önermeleri kısaca tanıtılacaktır. Amaç, ikinci bölümde ele alınacak olan Post-Keynesyen İktisadın temel önermelerinin daha iyi anlaşılmasıdır.

1.1 KLASİK İKTİSAT

Klasik Okul, Fizyokratların izinde *laissez faire* ideolojisini sürdürürken bunu destekleyecek iktisat teorisini kurmuştur. Klasik Okul; Liberalizmi, Neoklasiklere devreden bir zincirin halkası olduğu kadar bunu tümünden reddeden Marx'ı ve izleyicilerini besleyen başlıca kaynaktır. Klasik Okul'un başlangıcı, Adam Smith'in *Milletlerin Zenginliği* adlı eserinin basıldığı tarih olan 1776 yılında başlar; James Stuart Mill'in ölümü (1873) ile son bulur. Klasik Okula dahil olmuş belli başlı iktisatçılar ve eserleri şunlardır; Adam Smith, iktisadın pozitif ve normatif içerikli bir bilim olarak doğuşunu hazırlamıştır (Savaş 1999: 259). Başlıca eserleri, *Ahlaki Duygular Teorisi* ve *Milletlerin Zenginliğidir*. David Ricardo (1772-1823), *Politik İktisat ve Vergileme İlkeleri*. T.R.Malthus (1776-1834), *Nüfus İlkeleri Üzerine Bir Deneme*, J.B. Say'ın *Mahreçler Kanunu*'nu red nedenlerini açıkladığı *Politik İktisadın İlkeleri*. Jean Baptiste Say (1762-1832), *Mahreçler Kanunu*, *Ekonomi Politikin İncelenmesi*. N.W.Senior (1790-1864) *Fayda*, *Politik İktisat İlminin Anahtarları*. James Stuart Mill (1806-1873) *Politik İktisadın İlkeleri*, *Faydacı Felsefe* (Kazgan 1992: 61).

1.1.1 KLASİK DEĞER TEORİSİ

Klasikler değeri, kullanma ve mübadele değeri diye ikiye ayırmışlardır. Kullanma değeri fayda, mübadele değeri ise fiyattır. Adam Smith, paranın orijini ve önemi üzerinde durduktan sonra kıymet kavramını incelemeye başlar. Ona göre malların iki türlü kıymeti vardır; bunlar kullanım kıymeti ve değişim kıymetidir. Bu olayı su ve elmas örneği ile açıklar. Kullanım değeri üzerinde fazla durmaz. Hatta bunun mübadele değeri için gerekli olmadığı görüşündedir. Elmasın çok yüksek mübadele değeri olmasına karşılık, kullanma değeri yoktur. Oysa suyun kullanma değeri çok yüksek mübadele değeri ise çok düşüktür. Burada Smith'in çok önemli bir hata yaptığını tespit edelim. Bir malın başka mallarla değiştirilmesi için onun mutlaka bir kullanım kıymetine sahip olması gerekir. Kullanım kıymeti olmadıkça bir malın başka bir malla değiştirilmesi veya para karşılığında satılması söz konusu olamaz. Smith'in bu konudaki başka bir hatası, malın nispi kıtlığının (veya bolluğunun) onun kıymetini tayin yönünden sahip olduğu önemi ihmal etmesidir. Tek bir elması toplam su miktarı ile mukayese etmek yanıltıcı olmuştur. Eğer tek bir parça elmasın faydasını tek bir ünite suyun faydası ile mukayese etmiş olsaydı yanılmayacaktı. Burada elmasın arzı kendisine yönelen isteğe oranla çok az olduğu için daha yüksek bir değişim kıymetine sahiptir. Bir başka hatası elmasın kullanma kıymeti olmadığı yolundaki iddiasının tamamen kişisel değerlendirmeye dayanmasıdır. Bir malın kullanımı şu veya bu nedenle onaylanmayabilir. Hatta yasa dışı olabilir. Ancak bu o malın faydasını ortadan kaldırmayı gerektirmez. Ekonomik gerçek şudur ki; eğer bir malın fiyatı varsa onun mutlak bir faydası da vardır. Ricardo'nun kıymet analizi, Smith'in kullanım kıymeti ve değişim kıymeti ayrımı ile başlar. Bir malın değişim kıymetine sahip olabilmesi için bir fayda sağlaması şarttır. Ancak fayda tek başına değişim kıymetinin bir ölçüsü olamaz. Faydanın

yanında değişim kıymetini belirleyen iki faktör daha vardır. Bunlardan birisi malın kıtlık derecesi, diğeri ise o malın üretimi için gerekli emek miktarıdır. Jean Baptiste Say, Smith'in bir malın kıymetini üretimi için gerekli emek miktarı ile belirleyen görüşüne karşı çıkmıştır. Her şeyden önce üretim sadece emek ile değil, fakat emek ile birlikte başta toprak olmak üzere doğal kaynakların ve kapitalin kullanımını gerektirir. Say, emek, toprak ve kapital üçlüsünü ortaya koymuştur. Bir malın kıymetini üretimi için gerekli emek miktarı değil, o malın tüketiciye sağladığı fayda belirleyecektir. Bir malın bir tüketiciye sağlayacağı faydayı ise, tüketici kendi ihtiyacına, alışkanlıklarına ve sosyal durumuna göre belirleyecektir. Say'e göre üretimi fiziksel ürün üretimi olarak değil, fayda üretimi olarak tanımlamak gerekir. Onun bu düşüncelerle subjektif kıymet teorisinden söz ettiği anlaşılmaktadır (Savaş 1999: 281).

1.1.2 KLASİKLERDE FİYAT TEORİSİ

Klasikler, fiyat konusunda kısa dönem fiyatı ifade eden piyasa fiyatı ile uzun dönem fiyatı ifade eden tabii fiyat arasında ayırım yapmışlardır. Piyasa fiyatı, geçici arazi etkenlere tabidir. Piyasa fiyatını belirleyen talep böyle bir etkendir. Rekabet şartları altında piyasa fiyatı, kısa dönemde arz ve talep tarafından belirlenir. Eğer belirli bir fiyatta arz, talepten büyükse piyasa fiyatı düşer; talep arzdan büyükse yükselir. Yani kısa dönemde arz ve talep fiyatının değişmesini, artık talep veya artık arz belirler. Tabii fiyat ise rekabet şartları altında, uzun dönemde piyasa fiyatının meyledeceği bir denge fiyatıdır ve üretim maliyeti tarafından belirlenir. Klasikler tabii fiyatın belirlenmesinde genellikle talep fonksiyonunu ihmal etmiş, bunun üretim maliyetleriyle belirleneceğini söylemiştir. Tabii fiyatın üretim maliyetine eşit denge fiyatı olduğunu piyasa fiyatının da buna meyledeceğini söylerken, üretim maliyetine neyi dahil etmektedirler.

A. Smith'e göre bir mal, işçinin, toprak sahibinin ve stok sahibinin payını bu doğal seviyeden ödemeye yetecek bir fiyattan satıldığı zaman doğal fiyatından satılmış olacaktır. Yani mal hak ettiği değerinden satılmış olacaktır. Bu, bir malın her zaman doğal fiyattan satılacağı anlamına gelmez. Zaman zaman bu mala karşı, karşı olan taleple o malın arz arasındaki ilişkinin değişmesi piyasa fiyatının doğal fiyatın üstüne çıkmasına veya altına inmesine neden olur. Arz, doğal olarak kendini efektif talebe göre ayarlama eğiliminde olduğu için bu iniş çıkışlar kendiliğinden dengeye gelecektir. Smith, uzun dönemde fiyatın veya doğal fiyatın talepten bağımsız olacağını düşünmüştür. Ona göre doğal fiyat, piyasanın arz tarafından ortaya çıkan üretim masrafları tarafından belirlenecektir.

Ricardo, rant teorisini klasik teoriye dahil ettikten sonra marjdaki maliyetin fiyatı belirlediği, fiyatın da rantı belirlediği görüşü hakim olmuştur. Bu teoriye göre, rekabet şartları altında fiyat, marjdaki üretim maliyetiyle belirlenir. Ricardo'dan itibaren rant, üretim maliyetine dahil edilmiştir. Üretim maliyeti, ücret ve kardan ibaret sayılmıştır.

1.1.3 KLASİK EMEK-DEĞER TEORİSİ

Toprağın özel mülkiyete geçmediği dönemde ve stok biriktirmenin başlamadığı anlarda, tek üretim faktörü emektir. Mallar birbirleriyle içerdikleri emek miktarına göre değiştiriliyordu. Bu durumda emek hem kıymetin ölçüsü hem de sebebidir. Bu dönemde üretim emeğe aittir. Çünkü üretimi paylaşacak ne toprak ne de kapitalist vardı. Kapital birikimi başladığında emek, kullandığı teçhizat nedeniyle gelirin bir kısmını kapital sahibi ile paylaşmak zorunda kalır. Toprağın özel mülkiyete geçmeye başlamasıyla toprak sahipleri de gelirden rant adı altında pay almaya başladılar. Bir malın kıymeti veya değiştirileceği diğer herhangi bir malın kıymeti, üretimi için gerekli nispi emek miktarına dayanır. Bu, emeğe çok

veya az bir ücret ödenmesi ile ilgisi yoktur. Smiht'e göre, bir malın kıymetini ücret, kar ve rant belirler. Ricardo bu görüşü reddederek ücret, kar ve rantın malların değişim değeri üzerinde hiçbir etkisi olmayacağını iddia etmiştir. Ona göre, kar ve ücret seviyeleri bütün sektörlerde birbirine eşit olacak ve bu nedenle malların nispi kıymetlerini etkilemeyecektir. Rant da malların kıymetinin bir sebebi değil sonucudur. Ricardo'nun bu mantığında tam rekabet şartları vardır. Tam rekabet şartları altında, ekonomideki bütün sektörlerde ücret ve kar seviyeleri aynı olacaktır. Dolayısıyla malların kıymeti, doğrudan doğruya her mala harcanan emek miktarına bağlı kalacaktır.

1.1.4 KLASİK ÜRETİM TEORİSİ

Klasikler, üretim fonksiyonuna; emek, kapital ve toprak (tabii kaynakların) girdiğini kabul ederler. A. Smith ve N. Senior artan getiri kanunlarını savunurken; Ricardo, tarımda azalan getiri kanunun bütün ekonomiye hakim olacağını savunmuştur. Bu farklı görüşlere rağmen Ricardo'nun görüşleri hakim görüş olarak kabul görmüştür. Nedeni ise azalan getiri kanunu, rant teorisi ve bölüşüm teorisinin tutarlı ve mantıklı bir bütün oluşturmasıdır. Smith, tarım ve sanayi ayrımı yapmadan, ekonomide geçerli üretim fonksiyonunun artan getiriye tabi olduğunu dolayısıyla ekonomi geliştikçe, üretimin reel maliyetinin düşeceğini söyler. Nedeni, iş bölümü ile makineler ihtisaslaştıkça verimin yükselmesidir. Klasik Okul içinde Smith'in görüşlerini paylaşan kişi Senior olmuştur. Senior, teknik yeniliklerin Ricardo'nun üzerinde önemle durduğu azalan getiriye tarımda gidermesi konusunda iyimserdi. İmalat sanayinde ise artan getirinin geçerli olacağını savunmuştur. Ricardo'nun üretim fonksiyonu ile ilgili teorisi, Klasik Okul'un temsilcisi olması kadar kendisinden sonra gelen iktisatçıları etkilemesiyle de ayrılır. Tarımda üretim fonksiyonu azalan getiriye tabidir. Nedeni, toprak arzının sabit ve toprağın tabii verimliliğinin türdeş olmayıp

topraktan toprağa farklı olmasıdır. Ekonomi gelişip nüfus ve kapital arttıkça, ister tabii verimi düşük topraklara gidilsin isterse verimli topraklar daha yoğun biçimde kullanılsın tarımsal üretimde kullanılan kapital ve emek birimleri artırıldıkça, bunların verimi gittikçe azalır. Ricardo, rant teorisi ile serbest ticaret teorisine bir destek bulmuştur. Toplumun, daha doğrusu girişimcinin çıkarı, gıda maddelerinin düşük olmasını gerektirir (Kazgan 1992: 73).

1.1.5 KLASİK PARA TEORİSİ

Merkantilizme her bakımdan tepkiyle beliren Klasik Okul, paranın önemini küçümsemiş, servetin kaynağını değerli madenler yerine emekte bulmuş, paraya mübadeleleri kolaylaştıran bir araç olarak bakmıştır. Amaçları, devletin ekonomiye müdahalelerini en aza indirmektir. Buna rağmen o dönemde kapitalist ekonomiye para ve değerli madenler egemen olmuştur. Klasiklere göre; paranın diğer mallardan farkı yoktur. Ricardo, paranın değerini üretim maliyetine bağlamış, malların değerini açıkladığı emek-değer teorisini, para biriminin esasını oluşturan değerli madenlere de uygulamıştır. Klasik öğretilerde para, bir örtüdür. Servetin yaratılmasında hiçbir rolü yoktur. Üretim ve mübadeleyi kolaylaştıran bir araçtan ibarettir. J.B.Say, “ Para bizden iktisadi gerçekleri saklayan bir peçedir. Gerçek para malların ta kendisidir” şeklinde ifade etmiştir. J.S.Mill’e göre ise, “ Paradan daha az verimli hiçbir şey yoktur”. Miktar teorisi bütün klasikler tarafından kabul edilir. Ricardo’ya göre, paranın miktar teorisinde para miktarı ile genel fiyat seviyesi aynı yönde ve aynı oranda artar. Bu ifade Klasiklerin şu varsayımlarına dayanır; fiyatlar tam esnek olmalıdır. Para sadece mübadele amacıyla talep edilmelidir. Ekonomide tam istihdam olmalıdır ve/veya gelir artışı para miktarındaki artıştan bağımsız olmalıdır (Kazgan 1992: 91).

Ricardo, 1809-1813 yılları arasında yaşanan külçeci (Bullonism) ve külçeci olmayan (Anti-Bullonism) tartışmasında külçecilerden yana tavır almıştır. Onlara göre, savaş yıllarında patlak veren enflasyonun nedeni para arzındaki artıştır. Karşı görüşü savunanlara göre, enflasyonun sebebi, kötü seyreden tarım koşulları ve artan savaş masrafları gibi nedenlerdir. Ricardo para ile ilgili görüşlerini 1810'da yayınladığı Külçecinin Yüksek Fiyatı adlı eserinde dar kapsamlı bir miktar teorisini benimsemiştir. Ona göre, savaş dönemindeki enflasyonun tek sebebi parasal genişleme idi. Eğer, Bank of England, altın standardının disiplinine göre hareket etmiş olsaydı bu enflasyon önlenebilirdi. Bu düşüncelerle Ricardo, Ingot Planı diye adlandırılan bir projeye göre Bank of England'ın altın ödemelerine derhal başlamasını tavsiye etmiştir. Dış ticaret dengesinin aleyhte olmasının da temel nedeni Ricardo'ya göre, fazla para idi. Fazla paranın olumsuz ticaret dengesinin sebebi olduğunu söylemiştir. Ricardo, 1816 yılında yayınladığı Ekonomik ve Güvenli Bir Para için Öneriler adlı kitabıyla yeniden parasal sorunlarla ilgilenmeye başlamıştır. 1820' de Supplement to Encyclopaedia Britannica' ya Fonlama Sistemi adlı bir makale yazmış; öldüğü yıl (1823) yazdığı Ulusal Bir Banka Kurulması için Bir Plan adlı kitabı bir yıl sonra yayınlanmıştır. Bu kitabında, ilkelerde de değindiği gibi, Bank of England' ın çok karlı bir iş olan kağıt para çıkarma imtiyazının kaldırılmasını ve bu işin devlet eliyle yapılmasını önermiştir. Böyle yapılırsa kağıt para basımından elde edilen karlar toplumun olacaktı. Ricardo bu kitabıyla İngiltere de Bullonizm ve Antibullonizm tartışmasından sonra ortaya çıkan ikinci büyük tartışma olan Paracı Okul ve Bankacı Okul tartışmasından sonra, Paracı Okul tarafında yer alıyor ve madeni para ile altına konvertibil kağıt para sistemini benimsiyordu. Smith'e göre para, bir mübadele aracı olarak görev yapar. Ekonomik yaşamda paranın kullanımı, Smith için tıpkı işbölümünde olduğu gibi kendiliğinden ve kişinin çıkarlarını korumaya yönelik gayretinden kaynaklanır. Çünkü paranın kullanımı, trampanın yarattığı pek çok güçlüğü ortadan kaldırır. Tarihsel süreç içinde çok çeşitli

malların para olarak kullanılmış olmasına rağmen, Smith, kıymetli madenlerin bu işe en uygun mallar olacağını düşünmüştür (Savaş 1999: 278).

1.1.6 KLASİK VERGİ TEORİSİ

Liberalizmin ateşli bir savunucusu olan Ricardo, tam özgür bir ticaret sistemini savunmuştur. Devlete pek az faaliyet alanı bırakılması taraftarı olmuştur. Ona göre, vergi en önemli unsurdur. Vergileme konusunda üzerinde durduğu iki sorun, bu gün vergi yansıması ve vergi yükü diye bilinen sorunlardır. Rant üzerine konulan bir vergi, doğrudan doğruya toprak sahipleri üzerinde kalacak ve başka kesimlere yansıtılamayacaktı. Ürün veya toprak üzerine konulan vergiler ile sanayicilere uygulanan vergiler, tüketicilere yansıtılacaktır. Ricardo, vergiler ve devlet harcamaları ile ilgili görüşünü şu sözlerle açıklamıştır. Bir ülkede savaşın desteklenmesi veya devletin sıradan masraflarının karşılanması için toplanan ve üretken olmayan emeğin desteklenmesine tahsis edilen vergiler, ülkenin üretken sanayiinden alınır. Dolayısıyla bu tür harcamalardan yapılacak her tasarruf ya katkıda bulunanların kapitaline ya da ülkenin gelirine eklenecektir. Devlet gelirlerini ayrıntılı bir biçimde inceleyen Smith, “ vergi ilkelerini ” belirlemek suretiyle maliyeye önemli katkıda bulunmuştur. Gerçi vergi ilkelerini Smith’den önce ortaya koyan düşünürler olduğu (Justi, Ferguson gibi) biliniyorsa da bu ilkeleri topluca ortaya koyan Smith’dir. Smith’e göre, bütün gelirlerin iki temel kaynağı vardır. Birincisi, hükümdara ait mal varlığı, ikincisi de halkın geliridir. Hükümdara ait mal varlığı arazi ve stoktan oluşabilir. Stoktan kar ve faiz geliri, araziden ise kira (rant) geliri elde edilebilir. Halkın gelirinin bir kısmı vergiler yoluyla devlete aktarılır (Savaş 1999: 294).

1.1.7 KLASİK NÜFUS VE ÜCRET FONU TEORİSİ

Emek ve bunun geliri olan ücret için Klasik İktisatçıların söyledikleri birbirine yakındır. Buna göre emek arzı nüfusa bağlıdır. Nüfusta bir içsel değişken niteliği ile ücret haddine dayanır. Emek talebi teorileri, ücret fonu ile ifade edilir. Marjinal verim teorisinin ilkel bir ifadesi olan bu teori, kapitalist girişimcinin sağladığı kapital stoku ve buna bağlanan ücret fonu büyümeksizin ücret haddini artırmanın olanaksızlığını gösterir. Klasik sistemde ücret dengesi ancak geçimlik düzeyde oluşur (Kazgan 1992: 78).

1.1.8 KLASİK EMEK ARZI TEORİSİ

Ücret haddi, nüfusun büyüklüğünü belirler. Ücret haddi arttıkça nüfus artar, azaldıkça azalır. Geçimlik mallardan oluşan ücretin artması erken evlenmeyi ve çocuk yapmayı teşvik yoluyla doğum hadlerini yükseltir. Bu bakımdan emek arzı artışı, geçimlik mallar anlamında ücretin haddindeki artışa bağlıdır. Ücret hadleri düştüğünde tersi geçerlidir. Ne var ki fiili ücret haddi bunun üzerine çıkarsa emeğin getirisi emekçinin evlenmesini ve sayısının çoğalmasını teşvik edecektir. Öyle ki devamlı olarak artan talebi devamlı olarak artan nüfusla karşılayabilsin. Artan nüfus kısa bir süre sonra ücret haddini düşürecektir. Ricardo, Smith'in görüşlerini kabul eder. Sadece geçimlik ve fiili ücret yerine tabii ve piyasa ücreti diye ayırım yapar. Bu da değer teorisindeki ayırma uygundur. Emeğin diğer mallardan hiçbir farkı olmadığını gösterir. Malthus, nüfusun daima geçimlik vasıtaları aşmak eğiliminde olduğunu ancak bazı engeller nedeniyle aşmadığını öne sürer. Teori dört temel ilke içinde özetlenir. A) nüfus kaçınılmaz biçimde geçimlik vasıtalarla sınırlanmıştır. B) geçimlik vasıtalar arttığında güçlü engeller baskı altında tutulmuyorlarsa nüfus da artar. C) Nüfus geometrik bir diziye (1,2,4,6,.....) göre, oysa gıda maddeleri üretimi bir aritmetik

diziye (1,2,3,4,...) göre artma eğilimindedir. Malthus, ücret teorisini nüfus teorisine dayandırır (Savaş 1999: 344).

1.1.9 KLASİK ÜCRET TEORİSİ

Klasiklerin düşük ücret hadlerini haklı göstermek için kurdukları bu teori, daha sonra sosyalist öğretide kapitalist sistemin eleştirisine dönüşmüştür. Nüfus artışı gibi tabii bir olayın değil, sistemin kanunlarının işçi ücretlerini geçimlik düzeyde tuttuğu söylenmiştir. Gerçekte kapitalizmin Batı ülkelerindeki gelişmesinde, ne Malthus'un nüfus kanunu doğrulanmış ne gerçek işçi ücretleri mutlak anlamda bir geçimlik düzeyde kalmıştır. Artık çağdaş iktisat teorisi, bu ülkeler için nüfusu reel ücrete bağlı işsel bir değişken saymaz. Nüfus iktisadi sisteme dışsal bir etken kabul edilir (Kazgan 1992: 81).

Diğer yandan Malthus'un nüfus teorisi, Marks'ın ve genellikle Marksistlerin eleştirisine neden olmuştur. Fakat çağımızın az gelişmiş ülkeleri yapılan tahlillerde önemini yitirmemiştir. Sadece nüfus ile kişi başına gelir artış hızı arasındaki çelişkiye dönüşmüştür. İktisatçılar arasındaki ideolojik farklar, yapılan tahliller ve çıkarılan sonuçları gözlenen çelişkilerin niteliğini belirler. Buna en iyi örnek, aynı yıl yayınlanan Mill'in " ilkeleri " ile Marks'ın " komünist manifestosu "nda ücret konusuna yaklaşımdaki farklardır; gözlenen olay aynıdır, dönem aynıdır oysa, bu iki düşünürün teoride yansıttıkları gerçek farklıdır (Kazgan 1992: 81).

1.1.10 KLASİK KAPİTAL BİRİKİMİ VE KAR TEORİSİ

Merkantilizm harcamayı vurgularken, Klasikler tasarrufa önem verirler. Tasarruf, kapital birikiminin kaynağıdır. Ekonominin gelişmesinde kapital birikimi, üretim tekniği değişmesiyle birlikte rol oynar. Gerek

tasarruf gerekse yatırım, bu sistemde kar haddinin fonksiyonudur. Bunları yapan sınıf kapitalistlerdir. Ekonominin gelişmesi, tasarruf ve yatırıma bunlar da kar haddine bağlı olduğuna göre, kar haddini düşürecek etkenler, ekonomiyi durgunluğa götüren nedenler sayılır. Klasiklerin ideolojik tutumlarıyla bağdaşan bu durum, işçi ücretlerindeki artıştır. İşçi ücretlerini artıran etken ise, geçimlik gıda maddeleri fiyatı artışıdır. Bu fiyat artışı toprak rantı tarafından massedilir. Kapitalist ekonomi durgunluğa giderse, nedeni, ne sistemin kendi kanunları ne de kapitalisttir. Oysa Marx, Klasiklerden kar haddinin düşüşü ilkesini alıp bunu sistemin işleyişine ve kapitalistin davranışına bağlayacaktır (Kazgan 1992: 82).

Klasik sistemde bütün tasarruf yatırıma gider: kar haddi düşerse yatırım azalır, tüketim artar; kar haddi yükselirse, tersi geçerlidir. Say'ın Mahreçler Kanunu'nu benimseyen Klasikler için genel aşırı üretim söz konusu olamaz. Bir ülkenin verimli üretimde kullanabileceği kapital miktarından daha fazlasını biriktirmiş olması mümkün değildir. Gerçekte tasarruf-yatırım özdeşliğini, verimli kullanılacak miktardan daha fazla kapital birikiminin olanaksızlığını iddia etmekle, Klasik öğretisi, kapitalistin tasarrufunu öven ve birikimini gelişmenin kaynağı sayan görüşleri arasında, tam bir uyuma sağlamıştır (Kazgan 1992: 84).

1.1.11 KLASİK BÜYÜME TEORİSİ

Klasik iktisat bir bakıma büyüme iktisadı sayılabilir. Klasik büyüme teorisi genellikle Ricardo'nun bölüşüme bağlı büyüme teorisi ile temsil edilir. Nedeni, Ricardo'nun kendi içinde tutarlı, mantıki bir bütün oluşturan açıklamalarının, kapitalizmin çıkarları ile bağdaşır olmasındandır. Klasikler, kapitalist ekonominin kendi içsel dinamiği sonucu bir uzun dönem durgunluğuna gireceğini iddia etmişlerdir (Kazgan 1992: 87).

Büyüme sonsuz değildir; kar haddi düşünce, büyümenin tabii sınırı olan durgunluk dönemine geçilir. Bu dönemde ücretler geçimlik düzeydedir. Dolayısıyla nüfus sabittir; kar haddi düştüğü için, safi yatırım yoktur. Buna karşılık toprak tekeli elinde tutan toprak sahiplerinin rantı çok yüksektir. Fakat, Smith'in düşünce dizgesinde azalan getiri olmadığı için, toprak rantının niçin yükseleceği, büyüme sürecinde mamul malların reel fiyatlarının düşeceği, tarımsal ürünlerinkinin ise yükseleceği açıklamasız kalır (Kazgan 1992: 88).

1.1.12 KLASİK EKONOMİNİN GENEL DENGESİ

Fizyokratlardan Dr. Quesnay'in "Tableau Economique" sinde, J.B. Say'ın " Mahreçler Kanunu " nda ve Neo-Klasikler'de L. Walras'ın " Genel Denge Analizi " nde ekonomi, rekabet sayesinde fiyat mekanizmasıyla kendiliğinden genel dengeye yönelir. Klasik düşünce dizgesinde, efektif talep yetersizliği söz konusu değildir. Piyasa güçleri efektif talebi daima tam kapasite kullanımı için gerekli düzeye yükseltebilir. Ancak Klasik Okul içinde Malthus, sistemde efektif talep yetersizliği bulunabileceğini ileri sürerek Keynes'e öncülük etmiştir. Mahreç Kanunu'nu ilk eleştiren sosyalist düşünür Sismondi olmuştur. O dönemde " aşırı üretim krizleri " kapitalist toplumları sarsarken Sismondi ortaya çıktı. Sismondi, durumu toplumun durumu üzerinde incelemeyi yeğlerken Say, bu sorunları örtme yolunu tercih etmiştir. Sistemin çıkarlarıyla bağdaştığı için de bu kanun 1929 krizine ve Keynes'e kadar Liberal Öğreti'yle hakim olmuştur. 1980'den sonra Monetaristler ile aynı çizgide hakimiyetini sürdürmüştür (Kazgan 1992: 94).

1.1.13 KLASİK SERBEST DIŞ TİCARET TEORİSİ

Klasik serbest dış ticaret teorisi, bireysel çıkarların daima uyuşması tezinin, uluslararası ticarete de uygulanmasıdır. En büyük sayı için en büyük mutluluk anlayışına dayanır. Ekonomide kendiliğinden dış dengeyi sağlayacak piyasa güçlerinin bulunduğu savunulur. A. Smith'e göre, her ülkenin mutlak üstünlüğü olan mallarda ihtisaslaşması ile ülkeler arası mal mübadelesi her ülkenin çıkarınadır. Smith, dış ticareti diğer üretim faaliyetleri arasında yararı düşük bir faaliyet saymıştır. Nedeni, toplum için kapitalin en yararlı kullanımını en fazla işgücü kullanımı sağlayan alanlarda görmesi, dış ticareti, bu bakımdan tarımdan daha az imkan veriyor saymasındandır (Kazgan 1992: 99).

Ricardo'nun esas teorik ilgisi, ulusal üretimin üç ana sınıf arasında ücret, kar ve rant olarak bölünmesi üzerine yoğunlaşmıştır. Ona göre, bu payların uzun dönemli değişme yönleri emeğin geçimi için gerekli üretimin maliyetine bağlı idi. Devamlı bir nüfus artışı ve belli bir tarımsal üretim teknolojisi varsayımları altında gittikçe daha az verimli toprakların üretime alınmasının zorunlu olacağını bunun ise azalan verimleri gündeme getireceğini ve sonunda yiyecek maddelerinin pahalanaacağını düşünmüştür. Bu düşüncesi onu, yiyecek maddelerinin, emek maliyeti yönünden mukayeseli avantaja sahip ülkelere serbestçe ithal edilmesinin yararlarını savunmaya yöneltmiştir (Savaş 1999: 336).

1.2 NEOKLASİK İKTİSAT

Neoklasik İktisat, 1870'lerden 1920'ye kadar geçen yarım yüzyıllık dönemde, Klasik Değer Teorisi'nde köklü değişme yapan ve geçimlik veya tabii ücret anlayışından marjinal verime bağlı ücret anlayışına geçen, fakat bunun dışında klasik görüşleri ve birtakım kayıtlarla liberal ideolojiyi

sürdüren iktisatçıların okulu olmuştur. 1929 depresyonunu izleyen yaklaşık yarım yüzyıllık sürede hakim ideoloji olma niteliğini, başta makro iktisatta Keynes, liberal öğretiyile bağlantılı uzlaştırma ideolojilerine bırakmıştır. 1980'li yılların başından itibaren ise, yeni teoriler ile hakimiyetini geri almış, dünyanın çok geniş bir bölümüne yayılmıştır.

1.2.1 NEOKLASİK DEĞER TEORİSİ

Klasik değer teorisi gibi, Neoklasik değer teorisi de mübadele değeri ve saf veya reel teori olarak iki kısma ayrılır. Amaç, mübadele değerini ve fiyat teşekkülünün gerisindeki reel değeri bulmaktır. Jevons, Walras 1870'lerde, Menger marjinal fayda ilkesinin tam rekabet piyasalarında mallar arasındaki mübadele değerini belirlemeye yettiğini belirttiler. Aralarında gelir bölüşümü konusunda önemli bir farka rağmen, Neoklasik değer teorisine katkı yapanların birçok ortak noktası vardı. Reel maliyete öznelci yaklaşımları, yaygın piyasa şeklini tam rekabet kabul etmeleri ve tam rekabet şartlarını, maksimum toplumsal refah için sadece gerekli değil, fakat yeterli şart saymalarındı. Değer teorisine bu yaklaşımları, Neoklasik, Laisser-Faire'e götürdü veya Laisser-Faire'e varabilmek için bu yaklaşımı seçtiler (Kazgan 1992: 118). Jevons'a göre, zevk veren veya acıyı önleyen herhangi bir eşya, hizmet veya davranış, bir faydaydı. Fayda, herhangi bir malın, hizmetin, ayrılmaz ve herkes için aynı olan özelliğini değil, fakat insanların ihtiyaçlarından doğan bir durumu yansıtıyordu. Menger'in "mal" tanımını arzunun bulunmasını, bu malın o arzuyu tatmin edecek nitelikleri olmasını, malların ihtiyaçlara oranla kıt olmasını, kişinin malların bu niteliğini bilmesini gerektiriyordu. Jevons, fayda yanında bir de eksi-fayda (disutility) kavramı getirmişti. Kişi, fayda elde etmeye çalışırken, eksi-faydaya da katlanmaktaydı. Emek, fayda yaratılmasındaki zahmet veya eksi-faydayı temsil ediyordu. Malların marjinal faydası eldeki stok büyüdükçe azaldığı gibi, çalışma süresi uzadıkça birikmiş zahmet de artıyordu; üretim

maliyetindeki artış ve malların ihtiyaçlara nazaran kıtlığı, bununla açıklanabilirdi. Marjinal fayda ilkesi, laissez-faireyi haklı göstermek için gerekli sonuçları çıkarmak üzere kullanıldı. Bir kere, tam rekabet şartları altında mübadelede, akılcı tüketicinin refahı maksimumlaşacaktır. Walras, faydayı maksimumlaştırmanın itici güç olduğu bir mübadele ekonomisinde, tam rekabet şartlarında, maksimum toplam faydanın sağlanacağını gösteren soyut bir sistem kurdu (Kazgan 1992: 120).

1.2.2 NEOKLASİK BÖLÜŞÜM TEORİSİ

Marx, klasik iktisadın tahlil araçlarındaki çelişkidenden yararlanarak, kapitalizmin mübadele kanunlarının, emek ürününün tümünün emeğe gitmesini önlediğini; artı-değeri kapitalistin ele geçirdiğini; bölüşümün bu niteliği kapitalizmin kanunlarından doğduğu için, bu sistemde reformun mümkün olduğunu ileri sürmüştü. Neoklasik iktisatçılar, bu iddialara karşı (yine tam rekabet varsayımı altında) her üretim girdisinin, ürüne yaptığı katkıya eşit getiri sağladığını ve bunun adil olduğunu, belirli varsayımlar altında, toplam ürün bütün girdiler arasında paylaşıldığında geriye hiçbir artık kalmadığını, toplam ürünün tükendiğini gösteren bir bölüşüm teorisi kurdular. Klasik okulda toprak rantının, toplumun (kapitalistin) çıkarı aleyhine yükselen “hak edilmemiş bir gelir türü” olduğunu ispatlamak Neoklasik okulda yerini sermaye gelirin evrensel bir kategori ve hak edilmiş gelir olduğunu ispatlamaya bıraktı. Toprak sahipleri, ekonomide artık önemsenmeyecek bir sınıf olmuştu. Rant kavramı bütün üretim girdilerini kapsayacak şekilde genişletildi. Böylece, kapitalizmin, adil bir iktisadi sistem olduğu ve uyumun bulunduğu düşüncesi, teoride yaratılmış oluyordu. Edgeworth’un kesinlikle ifade ettiği azalan getiri ve ölçeğe getiri kanunları, bölüşüm ilkesi olarak, marjinal verim teorisinin temelini teşkil etti. Buna göre, rekabet şartlarında, her firma için girdi arz eğrisinin girdinin cari piyasa fiyatında sonsuz elastik olduğu, firmaların karı

maksimumlaştırdığı, değişken faktörün fiziksel getirisinin azalan getiri kanununa tabi olduğu varsayılırsa, marjinal verim teorisi, firmadaki girdi kullanım miktarını açıklar. Firmanın rekabet şartlarında mal sattığı varsayılırsa, girdinin marjinal fiziksel verimi çarpı mal fiyatı, firmanın girdi talep fonksiyonunu verir. Clark, ekonomide, statik şartlar altında, marjinal verim teorisini bir makro bölüşüm teorisi olarak kullandı. Marjinal verime göre bölüşümün, aynı zamanda haklı veya adil bölüşüm olduğunu teorileştirdi. Statik şartlar, eğer emek ve kapital miktarı sabit kalırsa, üretim tarzındaki ilerleme durursa kapital temerküzü sona ererse ve tüketici zevkleri hiç değişmezse- gerçekleşmiş olur. Dolayısıyla saf rekabet şartlarında safi karı doğuran riziko ve belirsizlik, kurduğu sistemin yapısında bulunamazdı. Girişimci ancak kendi vasıflı emek hizmeti karşılığında ücret alabiliyordu. Statik şartlar ve tam rekabet varsayımıyla safi kar giderildikten sonra, geriye faiz ve ücret kalmaktaydı (Kazgan 1993: 139).

Clark'ın safi karı gidermek için yaptığı tam statik tam rekabet varsayımı böylece ideal bir toplum simgesi yaratmıştır. Fakat asıl ilgi çekici olan, dinamik şartlarda da dinamik etkenlerin birbirini telafi edeceğini varsayarak, durumun statik şartlardan farklı olmayacağına inanmasıdır. Öyle ki toplumda bölüşüm, dinamik etkenlere, hatta rekabet şartlarının aksamasına rağmen, her girdiye ürüne katkısına eşit pay veren tabii bir kanuna göre gerçekleşir. Bu teori, piyasanın gerçekleştirdiği girdi fiyatlamasının bir artık bırakmadığını gösteren ahlaki ve siyasi savunmasından başka bir şey değildir. Neoklasik iktisadın firma düzeyinde geliştirdiği kavramların Clark tarafından makro-ekonomiye uygulanması, Samuelson ve Solow tarafından günümüze sürdürülürken, iktisatta yeni bir tartışmaya da kaynaklık edecektir. Wicksteed ve Wicksell, toplam ürünün belirli varsayımlar altında, firma veya sanayi düzeyinde tükendiğini matematiksel dilde ifade ederek, hiçbir artığın kalmadığını gösterdiler.

Euler Teoremi diye bilinen bu teoreme göre, üretim fonksiyonu doğrusal homojense yani, üretimde sabit getiri söz konusu ise, tam rekabet şartlarında her girdiye marjinal verime eşit ödeme yapıldığında, toplam ürün tükenir. Hiçbir artık kalmadığını gösteren bu teorem gerçekten, toplumsal savunmanın en bilimsel görünüşlü olanıdır. Marshall, nasıl fiyatların belirlenmesini arz ve talep fonksiyonları ile açıkladıysa, girdi fiyatlarında da aynı yolu tuttu. Marjinal verim teorisinden, bu bakımdan ayrıldı. Tahlilini firma veya sanayi düzeyinde yapmakla beraber, buradan milli gelirin bölüşümüne geçti. Sistemde milli gelir, dört üretim girdisi; emek, kapital, toprak ve örgütlenme arasında, arz ve talep fonksiyonlarının belirlediği fiyatlara göre bölüşür. Neoklasik değer ve bölüşüm teorisi, statik tam rekabet varsayımı ile Laisser faire'i savunmak için gerekli sonuçları sağlamıştır. Daha sonra bu teori, birçok bakımdan eleştirilmiş ve iktisadi sistemin işleyişini daha iyi açıklayabilecek teoriler denenmiştir. Örneğin; Leontief'in girdi-çıkıtı analizi, Neoklasik değer ve bölüşüm teorisinden farklı bir yaklaşımı içerir. Sraffa, Neoklasik değer ve bölüşüm teorisine, iki önemli eleştirinin öncülüğünü yapmıştır. Birisi, tam rekabet varsayımının gerçeklerle ilgisi olmadığıdır. Diğeri, marjinal değer ve bölüşüm teorisinin eleştirisinden hareket ederek klasik değer ve bölüşüm teorisine yeniden hayat vermesidir. Sraffa'nın bu denli katkılarına ve eleştirilerine rağmen, çağdaş batı kaynaklı teoriye Neoklasik yaklaşımın egemen olmaya devam ettiği bir gerçektir. Bunun bir nedeni, getirdiği yaklaşımın Neoklasik teoriyi ikame edecek bütünlükte olmaması olsa da, asıl nedeni ideolojik niteliktedir (Kazgan 1993: 151).

1.2.3 NEOKLASİK PARA VE KONJONKTÜR TEORİSİ

Neoklasik okul, para değerindeki değişimleri açıklayan miktar teorisini ve gelir teorisini geliştirirken, paranın önemini, Klasik Okul kadar küçümsememiş, para teorisine genel iktisat teorisini birbirinden ayrı iki

bölüm olarak görmemiştir. Teorileri, genellikle para-kredi mekanizmasına dayandırılmış, iktisadi istikrarsızlığı giderici politika önlemleri de bu alanda aranmıştır. A. Marshall ve Fisher'in para değerini miktar teorisiyle açıklamasına karşılık, Wieser gelir teorisini kurmuş, paranın değerini bireysel değerlemeye, gelirin marjinal faydasına bağlamıştır. Aynı miktar paranın bir fakir için değeri, zengine oranla, daha yüksektir. Çünkü, birinci için marjinal faydası daha yüksektir. Wieser aynı zamanda miktar teorisindeki neden-sonuç ilişkisini tersine çevirir (Kazgan 1993: 157).

1.2.4 NEOKLASİK DIŞ TİCARET TEORİSİ

Neoklasik okul, Klasik okuldan devraldığı hiçbir teoriyi, serbest dış ticaret teorisi kadar az değiştirerek sürdürmemiştir. Hem serbest dış ticaretin mübadeleye katılan her ülke için refahı artırdığı, hem dış ticarete sürekli açıkları önleyecek kendiliğinden denge mekanizmasının işlediği savları aynen devam ettirmiştir. Sosyalist ve Marksist düşünürlerin kurdukları emperyalizm teorisi ve milliyetçi akımlar, Neoklasiklerin serbest dış ticarete ülkeler arası çıkar uyumu imgesini daha da kuvvetle savunmalarına yol açmıştır. Nitekim serbest dış ticaretin, sadece her ülkenin yararına olmakla kalmayıp aynı zamanda, her ülkede aynı üretim girdilerinin fiyatlarını eşitleyeceği savı, bunun en belirgin örneğidir. Böylece emperyalizm teorisinin, kapitalist ülkelerin diğerlerini sömürdüğü iddiasına, milliyetçi akımlara ve diğer eleştirilere karşı tam bir çıkar uyumu imgesi yaratılarak dış ticarete katıksız Laisser Faire savunulabilmiştir.

Neoklasik serbest dış ticaret teorisinin, Klasik teoriye getirdiği en büyük değişiklik, emek-değer teorisi yerine yeni değer kuramlarını koyması olmuştur. Bu da Laisser Faireye daha sıkı bağlılığı sağlamıştır (Kazgan 1993: 159). Marshall, kapital ve emek maliyetini birlikte kapsayan reel maliyet teorisi ile kendi değer anlayışını, dış ticaret teorisine genelleştirdi.

İki ülkenin birbirlerinin mallarına karşı talebinin şiddetine göre dış ticarete mübadele hadlerinin belirlendiği noktayı gösterdi. Böylece, Ricardo'nun karşılıklı üstünlük teorisine talep ögesini ekleyen J.S.Mill'i izledi. Ayrıca tüketici artığı kavramını, dış ticaretten kazancı açıklamak için kullandı. Neo-klasik Okul, karşılıklı üstünlük teorisini, serbest dış ticaret düzeninde, nispi mal fiyatlarının eşitleneceği yolunda ifade ettikten sonra, Laisser-Faire açısından daha önemli bir ikinci adım atılmıştır. Bu da ülkeler arası girdi verimliliği ve nispi mal fiyatları farklarının açıklanmasıdır. Buradan serbest dış ticarete girdi fiyatlarının ticarete katılan ülkelere eşitlenme eğiliminde bulunacağı iddiasına geçilmiştir (Kazgan 92: 159).

1.3 KEYNESYEN İKTİSAT

John Maynard Keynes (1883-1946), Klasik ve Neoklasik iktisat okullarının, kendiliğinden tam istihdam dengesine dayanan teorik temellerini ve bazı ilkelerini altüst etti; iktisat teorisinde devrim yarattı. Keynes hiçbir zaman kapitalizme karşı olmamış; bilakis tam istihdamı sağlamak için yetersiz kalan sistemin bu aksaklığını gidererek yaşamasını sağlama amacındaydı. Bir noktada devlet müdahalesini gerçekleştirerek kapitalizmi yaşatmak amacı güdüüyordu. İktisat teorisine getirdiği yeni kavramlar ve yeni analiz tekniği, iktisat teorisi ve ekonometri alanında yeni ufukların açılmasını sağladı. Dinamik bir düşünce değişmesinin kaynağı oldu, iktisat politikasını etkiledi (Kazgan 1992: 204).

Birinci Dünya Savaşı'ndan sonraki yıllarda politik ekonomi, dünyadaki gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin ekonomilerini tanımlamada büyük aşama kaydetmiştir. Wesley Mitchell, Alvin Hansen ve çoğu kıta yazarları (Arthur Spiethoff gibi), iktisadi dalgalanmaları açıklamada ilerleme kaydetmişlerdir. Fakat Neoklasik İktisat makroekonominin mikro temelleri hususundaki endişelerini sürdürmüştür. Büyük depresyonla

birlikte Keynes'in teori ve politikaları kabul görmeye başladı. Özellikle Klasik İktisadın en önemli yeniliklerinden olan Say Kanunu rafa kaldırıldı. Keynes ekonominin talep yönünün ihmal edildiğini iddia etmiş ve efektif talep ilkesini ekonomiye kazandırmıştır (Samuelson 1983: 788).

Bazı düşünürler, Keynes'in sisteminin kurulmasını hazırladı. Efektif talep teorisiyle Malthus, eksik üretim teorisiyle J.A.Hobson ve konjonktür teorisinde yatırımlara etken rol tanıyan bütün düşünürlerden etkilenmiştir. Bunun yanında Keynes çarpan teorisinde R.F.Kahn'ın yatırım çarpanından, para-faiz teorisinde Hawtrey'den etkilenmiştir (Kazgan 1992: 204).

1.3.1 KEYNESYEN PARA TEORİSİ

Paranın kullanıldığı kapitalist bir ekonomide iktisadi faaliyetin temel amacı kar elde etmektir. Böyle bir ekonomide iktisadi faaliyet sonucunda elde edilmesi umulan parasal karların ne oranda gerçekleşeceği efektif talep düzeyine bağlıdır. Efektif talep düzeyinin belirlenmesinde toplam arz ve toplam talep fonksiyonları etkilidir. Toplam arz fonksiyonu, kısa dönemde mevcut sermaye ve işgücünün niceliği ve niteliğine bağlı olarak belirlenir. Keynes'e göre, toplam arz fonksiyonu farklı istihdam düzeyleri ile bu istihdam düzeylerinde gerçekleştirilen toplam üretimin maliyetleri ya da toplam arz fiyatları arasındaki fonksiyonel ilişkiyi gösterir. Toplam talep fonksiyonu ise, bu farklı istihdam düzeylerinde üretilen toplam üretime halkın ne kadar harcama yapacağı hakkında oluşan girişimci bekleyişlerine göre bulunur. O halde toplam talep fonksiyonu, farklı istihdam düzeyleri ile bu istihdam düzeylerinde üretilen mallar için beklenen talep arasındaki fonksiyonel ilişkiyi gösterir (Tanyeri 1998: 37).

Keynes, iktisadi sistemde paranın rolünü faiz haddi ile ilişkili olarak gösterdi. Paranın mübadele aracı olmak yanında spekülatif amaçlarla

tutulduğu ve faiz haddini belirlemede etken olduğu, girdi fiyatlarında sertliklerin ortaya çıktığı bir ekonomiyi ele aldı. Ne paranın işlevini Klasik Okul ve onun Say Kanunu gibi sistemin makro dengesinde tamamıyla ihmal etti, ne de Neo-klasik konjonktür teorileri ve onun uzantısı olan Monetarizm’de olduğu gibi parayı nakdi makro büyüklükleri belirleyen en önemli etken saydı. Klasik Okul’da işlenen fakat Neo-klasiklerin ihmal ettiği gelişme teorisi, Keynes’in getirdiği kavramlarla yeniden önem kazandı. Her ne kadar Keynes’in kurduğu sistem, satıkse de zamanın ilavesi ve fonksiyonların gecikmeli olarak kullanılması, bekleyişlerin eklenmesi, değişkenlerin değişme hadleri üzerinde durulmasıyla, dinamik büyüme ve birikim teorilerininin kurulmasına kaynaklık etti. Dinamik büyüme, birikim ve konjonktür teorileri açtığı yoldan yürüdü. Kendisi ekonometriye güvenmese de, getirdiği kavramlar yatırım, tüketim, istihdam, milli gelirin hesaplanması ve gelecek için öngörülmesi konusunda istatistiki çalışmalara olanak hazırladı. Milli gelir ve muhasebe hesapları bütün ülkelere yayıldı. Keynes, “zamanı” iktisat teorisine geri getirdi. Ayrıca Keynes, devletin iktisadi sisteme işsizlik koşullarında müdahale gereğini göstererek, politik kararları iktisat teorisine geri getirdi. Üretim ve işsizlik öncelikli sorunlar oldu. (Kazgan 1992: 205).

1.3.2 KEYNESYEN YATIRIM TEORİSİ

Keynes’in düşünce sistemi içinde tüketim harcamalarının artabilmesi ancak gelirin önceden artmış olması halinde mümkündür. Gelirin artması ise yatırımların artmasına bağlıdır. Bu nedenle Keynes, yatırım miktarını önemli bir ekonomik büyüklük olarak ele almıştır. Keynes’in bu tutumu, yatırımı kilit değişken olarak kabul eden konjonktür teorisyenlerinin yöntemine uygundur. Keynes’in cevap aradığı temel soru şu idi. Girişimcilerin yeni kapital malları satın alma arzusunun belirleyen faktörler nelerdi? Keynes bu sorunun cevabının, kapital mallarının maliyeti, umulan

parasal getirileri ve piyasa faiz oranı arasındaki karşılıklı ilişkilere bağlı olduğunu söylemiştir. Bir kapital malına yatırım yapma arzusu, bu yatırım malından elde edilmesi ümit edilen hasıla eğer o yatırım malının arz fiyatıyla mukayese edildiğinde yüksek görünürse gerçekleşir. Keynes'e göre, ekonomide yapılacak yatırım miktarını, kapitalin marjinal etkinliği (r) ile faiz oranı (i) arasındaki fark belirleyecektir. Eğer $r > i$ olursa yatırım yapılacak ve zaman içinde yatırım miktarı arttıkça r azalacağı için, sonunda $r = i$ durumuna ulaşılacak ve yatırım yapma isteği kalmayacaktır (Savaş 1999: 764).

Tüketim gelirin istikrarlı fonksiyonu olduğuna göre, tüketim harcamalarının artması, gelirin artmasına bağlıdır. Gelir arttıkça etken olan yatırım, temel iktisadi değişken olacaktır. Keynes' in gelir-istihdam teorisinin temel sorusu girişimcilerin yeni kapital eşyası satın almalarını belirleyen değişkenler nelerdir? denebilir. Bu sorunun cevabını üç öge arasındaki ilişkide bulur. Yeni kapital eşyanın ikame maliyeti, bunun ömrü süresince kullanımından beklenen yıllık hasılatı ve piyasa faiz haddidir. Keynes'in yatırım-tasarruf tahlili, bireysel ve toplumsal çıkar çatışmasını ortaya koymuştur. Eğer tam istihdam gelir düzeyinde yapılması tasarlanan veya arzulanan tasarrufları karşılayacak yatırım yapılmıyorsa; gelir, gerçekleşen tasarruf ve yatırım birbirine eşitleninceye kadar düşer. Öyleyse bu koşullarda daha fazla tasarruf yapmak arzusu bireyin yararına da olsa, toplumun yararına değildir. Diğer yandan, işsizlik bulunan bir ülke, ithalata koyacağı gümrük vergileri ile, talebi, dış piyasadan iç piyasaya yöneltip gelir ve istihdamı yükseltebilir. Buna karşılık diğer ülkenin ihracatı azalınca orada gelir ve istihdam düşer. Yani birinci ülke, diğeri aleyhine gelir ve istihdamı yükseltebilmiştir (Kazgan 1992: 206).

1.3.3 KEYNESYEN ÜCRET TEORİSİ

Gelenekçi iktisadın ücret konusundaki görüşleri, mikro ekonomiye olan eğilimi yansıtır. Temel ilkeleri, istihdam arttıkça emeğin marjinal veriminin azalması, reel ücretin emeğin marjinal verimine eşit olması, işçi ve işveren arasındaki nakdi ücret anlaşmalarının aynı zamanda reel ücreti belirlemesi diye özetlenebilir. Bu modelde işsizlik nedeni, işçilerin tam istihdamdaki marjinal verime eşit ücrete razı olmamaları, daha yüksek ücret talep etmeleridir. Ücret, emek arz ve talep eğrilerinin kesiştiği denge noktasına düşerse işsizlik ortadan kalkar. Nakdi ücretlerin sertliği işsizlik nedeni, nakdi ücretlerin düşürülmesi de işsizliği giderme önlemidir. Keynes, gelenekçi iktisattaki bu görüşe şöyle karşı çıkar: Üretim tekniği veri iken istihdamı, emeğin marjinal verimini, reel ücreti belirleyen etken, efektif taleptir. Ücret anlaşması, sadece nakdi ücreti belirler. Nakdi ücreti düşürmekle reel ücret düşmez. Reel ücretler ancak efektif talepteki artışla düşebilir. İşverenin istihdamı genişletip genişletmeyeceğini belirleyen, nakdi ücretler değil reel ücretlerdir. Gelenekçi iktisatta ücret esnekliği, daima tam istihdamı sağladığı halde; Keynes'te ücret esnekliği işsizliği gidermeyip, ekonomiyi deflasyon sürecine sokar. Fakat gerçekte nasıl tam istihdam daima yürürlükte değilse; Keynes'e göre, sürekli deflasyon süreci de geçerli değildir. Nedeni, ücretlerin esnek olmayıp sert olması, işçilerin kendi aralarında rekabetle ücretleri düşürmemeleridir. Böylece, Keynes sisteminde ücret esnekliği ekonominin eksik istihdamda da dengeye gelmesini açıklayan bir etkene dönüşür. (Kazgan 1992: 207).

1.3.4 KEYNESYEN GELİR VE İSTİHDAM TEORİSİ

Keynes, toplam talebe gelir-harcama açısından bakar. Keynes'in efektif talep teorisi, toplumda talebin yöneldiği iki başlıca mal grubunu ayrı ayrı gösterir; bunların talebini belirleyen değişkenlerin farklı olduğunu

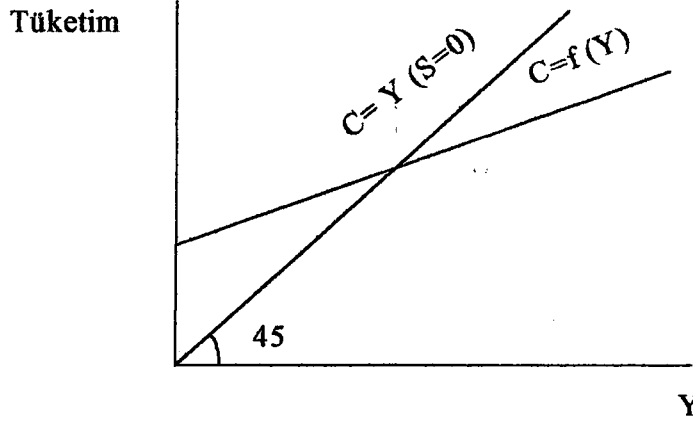
ortaya koyar. Tüketim malları talebi reel gelire, yatırım malları talebi de karlılığa bağlıdır. Tüketicilerin psikolojik eğilimleri ve toplumun davranış yapısı öyledir ki; çok düşük olmayan gelir düzeylerinde gelirin bir kısmı tasarruf edilir. Reel gelire her net ilavenin bir kısmı, gelir düzeyi yükseldikçe artan biçimde tasarrufa gider. Bundan ötürü, toplumun tüketmek istediği ve üretmek gücüne sahip olduğu mal miktarı arasındaki fark, gelir yükseldikçe mutlak olarak büyür. Öyleyse, toplumun üretmek gücünde olduğu mal miktarı için bulacağı piyasa, tüketim fonksiyonu veri iken yatırım hacmine bağlıdır. Tüketimi ve yatırımı belirleyen etkenler, birbiri ile ilişkili değildir. Toplam talebin, satış hasılatının daima tam istihdam üretimindeki toplam maliyeti veya arz fiyatını karşılayacak düzeyde olması beklenemez. Keynes, toplam talebe gelir-harcama açısından bakarak, satış hasılatının muhakkak, tam istihdam düzeyindeki üretimin maliyetini karşılayacağını düşünür, çünkü bu üretimin kendi nakdi değerine eşit gelir yaratacağını varsayan gelenekçi teoriyi reddeder. Girişimcilerin bekledikleri satış hasılatı, tüketim ve yatırım harcamalarından oluştuğu için, bu harcamaları belirleyen etkenleri inceler (Kazgan 1992: 211).

Keynes'in analizinde işgücü talebi ve istihdam hacmini, mal piyasasında ve belirsizlik ortamında oluşan bekleyişlere göre belirleyen ve bekleyişlerin değişmesine bağlı olarak değişen efektif talep düzeyine karşı gelen istihdam hacmini gösteren bir istihdam fonksiyonu bulunabilir. Bu fonksiyon, istihdam hacminin efektif talep düzeyine bağlı olarak nasıl değiştiğini gösteren bir fonksiyondur. Efektif talep düzeyine göre belirlenen istihdam hacmi, girişimcilerin kar maksimizasyonu yapmalarına imkan veren bir istihdam hacmi olduğu için, istihdam edilen son işgücü biriminin firma hasılatında meydana getirdiği artış, yani işgücünün marjinal ürünün değeri, ücrete eşit olacaktır. Keynes, ücretin işgücünün marjinal verimine eşit olduğunu bu anlamda kabul etmektedir. Ancak bu kabul işgücünün marjinal verimine bir işgücü talep fonksiyonunun kabul edildiği anlamına

gelmez. Keynes ücretin işgücünün marjinal verimine eşit olduğu kabulünden hareketle, işgücü için bir toplam talep fonksiyonunun varlığı sonucuna ulaşmaz. Bir başka deyişle işgücünün marjinal verimi ve dolayısıyla reel ücret istihdam hacmini belirlemez. Keynes'te istihdam hacmi ile bu istihdam hacmine karşı gelen reel ücreti belirleyen efektif talep düzeyidir. Her istihdam hacminde mal piyasasının dengede olduğunu gösteren bir istihdam fonksiyonunun varlığından söz eden Keynes, ülke ekonomilerinde efektif talep yetersizliğinin sonucu olarak gönülsüz işsizliğin gözlemlendiğini belirtir. Gönülsüz işsizliğin varlığına rağmen cari ücret düzeyinde var olan işgücü arzı fazlasını ortadan kaldıracak bir talep fazlası herhangi bir piyasada mevcut değildir. Zira gönülsüz işsizlik, işsiz kalanlar gelir elde edemedikleri için, herhangi bir piyasada ilave bir talebin oluşmasına yol açmaz. Böyle olunca diğer piyasalarda kavramsal olarak oluşması beklenen talep fazlası gerçekleşmiyor demektir. Neoklasik analiz her piyasada olduğu gibi işgücü piyasasında da işgücünün arz fiyatının işgücünün talep fiyatına eşitleneceğini ve böylece tam istihdam dengesinin sağlanacağı iki temel postülaya dayandırır. Ancak yetersiz efektif talebin bir sonucu olarak ortaya çıkan gönülsüz işsizlik, işgücü talep fiyatının tam istihdam düzeyinde oluşacak talep fiyatından daha fazla, işgücü arz fiyatının ise daha az olması anlamına gelir. Gönülsüz işsizliğin varlığı, ücretin hem işgücünün arz fiyatına hem de talep fiyatına eşit olmasını engeller. (Tanyeri 1998: 39).

1.3.5 KEYNESYEN TÜKETİM TEORİSİ

Keynes, tüketimin reel gelirin istikrarlı bir fonksiyonu olduğunu varsayar. Yani bireylerin para yanılması olmaksızın para peçesinin gerisini görebildiklerini ampirik araştırmalara dayanarak değil de, a priori olarak kabul eder. Toplumun geliri yükseldikçe tüketim harcamaları, toplam talebin gittikçe küçülen bir kısmını oluşturur (Kazgan 1992: 213).

Şekil 1: Keynesyen Tüketim İle Gelir Arasındaki İlişki (Savaş 1999:761)

Keynes, tüketim ile reel gelir arasındaki ilişkiyi açıklarken reel geliri kullanmış; yani parasal geliri, sabit bir ücret birimi kullanarak fiyat değişmelerinin etkisinden arındırmıştır. Bunu yaparken amacı, tüketim harcamalarının para aldatmacasından etkilenmediğini göstermekti. Keynes tüketim harcamaları ile reel gelir arasındaki ilişkiyi açıklarken bazı istatistiksel veriler kullanmış ise de; diğer değişkenler aynı kalmak koşulu ile harcamaların reel gelire bağlı olduğunu öne süren görüşü, esas itibarıyla bir öneri olmayıp a priori bir öneri niteliğindedir. Keynes'in tüketim ile gelir arasında öngördüğü ilişki, teknik deyişle tüketim fonksiyonu Şekil 1'de görüldüğü gibidir. Buna göre diğer değişkenler sabit iken tüketimdeki değişmeler gelirdeki değişmelere bağlı olacaktır. Sabit olduğu varsayılan faktörler değişirse, tüketim doğrusu tümüyle aşağı veya yukarı kayacaktır. Örneğin; sermaye piyasasında meydana gelecek ani yükselmeler veya düşmeler nedeniyle elde edilen kazançlar veya uğranılan kayıplar, savaş hali gibi durumlarda malların bulunup bulunamayacağı ile ilgili beklentiler, maliye politikasındaki değişmeler ve faiz oranlarındaki önemli iniş çıkışlar Keynes'in dikkate aldığı ve tüketim fonksiyonunu tümüyle aşağı veya yukarı kaydıracak nitelikte değişmelerdir (Savaş 1999: 761).

1.3.7 KEYNESYEN LİKİDİTE TERCİHİ VE FAİZ HADDİ

Keynes'in likidite tercihi teorisine göre, faiz oranı bir parasal olay olup, para talebi ile para arzı tarafından belirlenir. Para arzı esasen parasal otoriteye ve bankalar sistemine bağlı iken; para talebi de fertlerin, iş aleminin ve devletin para talebi tarafından belirlenir. Keynes'in teorisinde faiz oranı para arzı ile para talebini eşitler. Halbuki Klasik ve Neoklasik teoride faiz oranının tasarruf ve yatırımı birbirine eşitlediği düşünülmüştür. Keynes, faizi tüketmekten vazgeçmenin değil; likiditeden vazgeçmenin bir bedeli olarak düşünmüştür. Ona göre faiz, ancak tam istihdam ekonomisinde tüketimden kaçınmanın bedeli olabilir. Çünkü sadece bu durumda yeni bir yatırım, tüketimin azaltılmasını zorunlu kılar. Bu nedenle Keynes, Neoklasik faiz teorisinin sadece tam istihdam halinde geçerli olacağını öne sürmüştür (Savaş 1999: 767).

Paranın; mübadele aracı, değer birikim aracı olarak iki işlevi olduğu halde; gelenekçi teori sadece birincisi üzerinde durmuş, ikincisini ihmal etmiştir. Oysa, elde serveti tutmak bakımından bireyler için üç seçenek vardır; nakit, tahvil ve reel kapital eşyası veya hisse senedidir. Dengede, bu üç seçeneğin marjinal yatırımcıya eşit getiri sağlaması gerekir. Belirsizlik, aynı zamanda serveti elde hangi biçimde tutacağımızı da etkiler. Elde para tutmanın alternatifi, gelir getiren bir servet kalemi tutmaktır. Bu gelirden vazgeçip elde atıl fonlar tutmamızın nedeni, gömülemenin bizi gelecekteki riziko ve belirsizliklere karşı koruyacağına inanmamızdır. Bize teklif edilen getiri ikna edecek yükseklikteyse, serveti atıl para olarak tutmaktan vazgeçebiliriz. İşte faiz haddi, serveti atıl para biçimin de tutmaktan bizi vazgeçirmek için ödenen fiyattır. Elde para tutmak için üç güdü vardır. Bunlar muamele, ihtiyat ve spekülasyon güdüleridir. Bu ayrım, gelenekçi teorisinin ayırımından farklıdır. Muamele güdüsüyle elde tutulan para, dolanımdaki paradır. Kişisel ve iş mübadeleleri için gerekli nakit ihtiyacını

karşılar. İhtiyat güdüsü, gelecekteki ihtiyaçları ve öngörülemeyen olayları karşılamak amacıyla, toplam kaynaklarımızın bir kısmını nakit olarak tutmamızla ilgilidir. Bu iki amaçla elde tutulan para, faiz haddi çok yüksek olmadıkça faiz haddinden etkilenmez. Bunlar muamele hacminin yüksekliğine, ihtiyaçların, taahhütlerin çapına bağlıdır. Spekülasyon güdüsüyle para talebi, piyasalardaki değişmelerden yararlanmak ve tahvilat fiyatlarındaki düşüşün zararını önlemek amacıyla dönüktür. Gömüleme eğilimi doğuran güdü budur. Faiz haddi ne kadar yüksekse gelir getiren servet kalemleri yerine elde para tutmanın maliyeti o kadar yüksek, elde tutulması arzulanan para miktarı o kadar azdır (Kazgan 1992: 215).

İKİNCİ BÖLÜM

POST-KEYNESYEN İKTİSAT VE TEMEL ÖNERMELERİ

Post-Keynesyen İktisat, tarihsel süreç içinde ortaya koyduğu teori ve politik önerileri bakımından ele alınırken, Post-Keynesyen iktisat tanıtılacak, metodu hakkında bilgi verilecek, Post-Keynesyen iktisadın temel önermelerinin daha iyi anlaşılması için dinamik analize yer verilecek ve Post-Keynesyen teorisinin temel özellikleri ele alınacaktır.

2.1 POST-KEYNESYEN İKTİSAT

2.1.1 Tanımı

Sayıları gittikçe artmakta olan uluslararası iktisatçılar topluluğu, kendilerini Post-Keynesyenler olarak tanıtmışlardır. Aralarında bir takım farklılıklar olmasına rağmen, Neoklasik İktisadın, teori ve politikalarının eleştirilmesinde benzer görüşleri paylaşmışlardır. Post-Keynesyen ekonominin temel amacı, ekonominin içinde bulunduğu belirsizlik ortamını da gözetenek nasıl çalıştığı hususuna açıklık getirmektir. Esasen Post-Keynesyen iktisadın amacı, bitmemiş olan Keynesyen devrimi tamamlamak ve Genel Teori'yi yaygınlaştırmaktır. Efektif talep ilkesi, Keynes'in Genel Teorisi'nde olduğu gibi Post-Keynesyenlerin analizlerinin belkemiğini oluşturmaktadır. Post-Keynesyen analizde efektif talep, modern ekonominin çözmek durumunda kaldığı en büyük sorun olan kaynakların kıt olmasına farklı bir yaklaşım getirmiştir. Onlara göre, " kaynakların kıtlığından daha çok talebin kıt olması sorununa " çözüm bulmak lazımdır. Modern kapitalist ekonomilerde arz sınırlamalarının varlığı kabul edilir. Halbuki üretim sürekli olarak efektif talep tarafından sınırlandırılmaktadır.

Post-Keynesyen olarak sınıflandırılan görüşler, uzunca bir tarihi geçmişe sahiptir ve Post-Keynesyen iktisatçılar, Keynes ve Kalecki'den etkilendikleri kadar Klasikler'den ve Marx'tan da etkilenmişlerdir. Post-Keynesyen iktisadın beslendiği kaynakları üç grupta toplamak mümkündür. Birinci gelenek Marshall'dan etkilenmiştir. Kökleri, Treatise on Money ve General Theorve kadar uzanmaktadır. Onlar, tarihsel süreç içinde ekonomik olayların değerlendirilmesinde “ belirsizlik durumuna ” önem verirler. İkinci gelenek, Joan Robinson ve onu takip edenlerin ortaya koyduğu görüşlere dayanır. Bu gelenekte özellikle Kalecki'nin yeri büyüktür. Üçüncü gelenek, Veblen ve diğerlerinin görüşlerine yer verir. Bu gelenekte de Tool ön plana çıkmaktadır. Onlar, ekonominin dinamik yapısı ve güç/sınıf yapısı üzerinde dururlar (Arestis 1996: 112).

Horcourt'a göre, Post-Keynesyen İktisat deyimi çok çeşitli şapkaların aslı olduğu bir portmanto gibidir. Çok çeşitli görüşe sahip iktisatçılar, kendilerini bu gruba ait saymaktadırlar. Ancak bu heterojen grubu, birbirine bağlayan bazı ortak özellikler de vardır. Bu ortak özellikler, bu gruba dahil iktisatçıların Neo-Klasik teoriyi ve Keynesyen teorinin IS-LM genel denge analizine dayalı versiyonunu reddetmiş olmalarıdır. Ayrıca bu iktisatçılar, Clower ve Leijonhufvud'un Keynesyen teoriyi yorumlamalarından da hoşlanmadıkları gibi bazı iktisatçıların “ dengesizlik haline ” dayalı yorumunu da beğenmezler. Bu iktisatçılar, reddettikleri bu görüşler yerine tutarlı alternatif analiz yöntemleri bulma çabası içindedirler (Savaş 1999: 922).

Post-Keynesyen Teori'nin, herbiri ayrı bir iktisatçı tarafından öne sürülen üç ayrı teorinin bir sentezi olduğu söylenebilir. Bunlardan birincisi, J. M. Keynes ve onun makro ekonomiyi sadece bireysel davranışların toplamından oluşmayıp kendine özgü varlık ve niteliği olduğunu öne süren görüşüdür. Bu görüşe göre (ikincisi), R. Horrod'un ekonomiyi devamlı

hareket halinde olan bir sistem olarak ele alan görüşü eklenmiştir. Üçüncüsü ise M. Kalecki'dir. Kalecki " Kapital Birikimi " nde, büyüme ile mevcut gelir bölüşümü ve fiyatlama sistemi arasında sıkı bir ilişki olduğunu öne sürmüştür. Keynes ve Harrod'un görüşlerini birleştirilerek yeni bir bakış açısı yaratmıştır. Bu üç ayrı yaklaşımı birleştirip bir sentez oluşturmaya çalışan ilk iktisatçı da Joan Rabinson olmuş ve 1956 yılında yayımladığı "Kapital Birikimi" adlı kitabı, Post-Keynesyen teori adıyla bilinen yeni bir teorinin başlangıcını oluşturmuştur. Post-Keynesyenleri birbirine bağlayan temel görüş, Keynes'in gerçek dünyanın analizinde yeni mantıksal yaklaşımla "devrim" yarattığı inancıdır. Post-Keynesyenler, tıpkı Keynes gibi üzerinde durulmaya değer modellerin yaşadığımız dünyaya ait gerçekçi modeller olması gerektiğini savunurlar. Onlara göre, böyle düşünmeyenler Keynes öncesi kullanılan analitik temellere bağlıdırlar ki, iktisat ilminde ilerlemeyi değil gerilemeyi temsil ederler (Savaş 1999 : 912).

Post-Keynesyenler, tarihin öğrettiklerini dikkate almışlardır. Çalışmalarını o kadar genişletmişlerdir ki, ekonomik sistemin temel alanlarına yeni görüşler getirmişlerdir. Bu düşünce akımında ağırlık özellikle dört unsurun analizi üzerine dayandırılmıştır. Bunlar; gelirin dağılımı, yatırım, enflasyon ve ekonomik büyüme sürecidir. Post-Keynesyenler, Neoklasikleri, Keynes teorisini eksik yorumladıkları, aşırı basitleştirdikleri için eleştirmişlerdir. Post-Keynesyenler, özellikle 1936'da Keynes ile eleştiriciler arasındaki tartışmaların (Treatise on Money) dikkate alınması gerektiğini ileri sürmüşlerdir. Post-Keynesyen düşünce akımı, Sir Roy Harrod ile Kalecki'nin ekonominin dinamikleştirilmesi, Joan Robinson'un "Sermaye Birikimi", Kaldor'un "Bölüşümün Alternatif Teorileri " gibi yapıtları ile başladı. Ancak Neo-Klasiklerin yaptıkları eleştiriler bu araştırmaların etkilerini bir miktar zayıflatmıştır (Lepas 1980: 163). Post-Keynesgil Teori istihdam, fiyatlar, faiz oranları ve para gibi tüm makro ekonomi konularıyla ilgilenmiştir. Post-Keynesyenler, Yeni

Klasiklerin temel prensipleri olan, Yeni Keynesyenler tarafından kabul edilen Rasyonel Bekleyişleri ve Monetarizmi reddetmektedirler. Bununla birlikte Post-Keynesyenler, farklı yöntemler kullanmalarına rağmen çoğu kez yeni Keynesgillerin destekledikleri politika önerilerini kabul etmektedirler (Parasız 1998: 456). Post-Keynesyen iktisat, Ortadoks Teori'ye karşı çıkan yaklaşımlar arasında en güçlülerindedir. Her ne kadar Post-Keynesyen görüşün temelleri 1950'lerde atılmaya başlanılmışsa da 1970'lerden sonra artan alternatif arayışların etkisiyle bu görüş doğrultusunda yapılan çalışmalar hız kazanmıştır (Mihçı 1995: 155).

2.1.2 POST-KEYENSYEN İKTİSADIN METODU

Post-Keynesyen düşünce tarzında ekonominin görevi, uzun uzadıya kıt kaynakların sonsuz ihtiyaçlara (Infinite needs) göre nasıl tahsis edileceği hususunda bir çalışma yapmak değildir. Üzerinde durdukları şey, gerçekte ekonomik sistemlerin zaman içinde üretimlerini nasıl gerçekleştirdikleri, nasıl paylaştıkları ve “ artık değeri ” nasıl değerlendirdikleriyle ilgilidir. Mevcut ekonomik sistemin gelecekte ne olacağı belirsizdir, beklenmedik bir anda ekonomik sistemin yapısında bir değişimin olması muhtemeldir. Demek ki ekonomi değişkendir ve konjonktürel dalgalanmaya açıktır. Kümülatif nedenler, (cumulative causations) ekonominin farklı alanlarında yaşanan olayların bir etkileşimidir. Firma düzeyinde yatırım kararı, ancak beklenen karlılık oranına göre alınacaktır. Post-Keynesyen analizlerde, ekonominin dengesizlik hali göz önünde bulundurulur. Aynı zamanda Post-Keynesyen analiz, ihtiyaçlarını gidermek için organize olmuş gruplarla da ilgilenir. Tarihsel süreç içinde bu grupların tutumu, geçmişin değişmez geleceğin belirsiz ve bilinemez olması göz önünde bulundurularak yapılacak analizin ana unsurunu oluşturur. Post-Keynesyen iktisadi sistemde, ekonomik faaliyetler alt gruplara ayrılmıştır ve bu gruplar birbirleriyle etkileşim halindedirler. Post-Keynesyen iktisadın açık piyasa sistemini

benimsemesi Post-keynesyen iktisatçılar arasında yaygın kabul görür (Arestis 1996: 114-115).

2.1.3 POST-KEYNESYEN DİNAMİK ANALİZ

Post-Keynesyen düşünceyi doğru biçimde anlayabilmemiz için her şeyden önce ekonomik dinamik hakkındaki düşünceyi bilmemiz gerekir. Neoklasik teorinin artan ölçüde matematik kullanması ve kuramsal yapıyı dikkate almaması, bu yeni düşünce akımına oldukça güç kazandırmıştır. Neo-klasik teori, uzun dönemde ekonominin gelişmesine ait kuralları ihmal etmiştir. Özellikle ekonomilerin farklı büyüme hızlarının nedenleri, konjunktür dalgalarının hızlanıp yavaşlamasının kökenleri, işgücü istihdamında görülen dalgalanmalar gözlerden uzak tutulmuştur. Post-Keynesyen düşünce akımının uğraşı alanı, kapitalizmin kısa ve uzun dönemde gelişmesinde gösterdiği istikrarsızlığın nedenlerinin araştırılmasıdır. Post-Keynesyenler, Neoklasiklerin veri olarak kabul ettikleri varsayımları ve en başta “ zevkler ve teknolojinin veri oluşunu ” reddederek işe başlamışlardır. O halde Post-Keynesyenler için genişleme süreci tüketim yapısında ve üretimde kullanılan tekniklerde değişmelerle başlar. Bu görüş doğal olarak ekonomik gelişmenin dengesiz bir biçimde oluştuğunu, bazı sektörler gerilerken diğerlerinin tam bir gelişme içinde olabileceğini kabul etmeyi zorunlu kılar. Yeni teknolojilerin kullanılması ve tüketimin devamlı değişen yapısı gerçek dünyanın sosyal ve ekonomik çehresini belirleyen en önemli olgulardan iki tanesidir. Oysa, Neo-Klasik kuram “ sabit verim ” ve “ durağan tüketici zevk ve tercihleri ” varsayımları ile bu iki önemli olguyu yok varsaymaktadır. Bu nedenle Post-Keynesyenler, Neo-Klasik öğretinin bu iki varsayımını reddederek işe başlamışlardır. Ayrıca Neo-Klasik öğretilerde sektörü temsil eden firma varsayımı da gerçeklere uymamaktadır. Çünkü işletmeler arasında kullanılan teknolojinin cinsi ve çağdaşlığı bakımından önemli farklar

mevcuttur. Ayrıca kar oranları da firma ve sektörler itibariyle önemli değişiklikler göstermektedir. Gelişme ve büyüme düşüncesi yatırım kavramının ön plana çıkmasına yol açmıştır. Çünkü yatırım olmaksızın yeni teknolojiler yürürlüğe konulamaz. Ekonomik faaliyetlerin sonucu, büyüme hızı ile belirlenir. Post-Keynesyenler için, sistemde istikrarsızlığın temeli yatırımlardan ileri gelmektedir. Özetlemek icap ederse, Post-Keynesyenlerin makro dinamiğinde büyüme analizine modern ekonomilerin kurumsal karakteri önemle oturtulmuştur denilebilir (Lepas 1980: 164).

2.1.3 POST-KEYNESYEN TEORİNİN TEMEL ÖZELLİKLERİ

Post-Keynesyen teori, ekonomik büyüme ve gelir dağılımı ile ilgili açıklamalar getirir. Her iki konunun da temel belirleyicisi yatırım oranıdır. Neoklasik teorinin temelini oluşturan nispi fiyatlar yerine Post-keynesyenler yatırımları temel belirleyici unsur yapmışlardır. Bir başka deyişle hem sektörel talepteki ve hem de toplam talepteki değişimler, nispi fiyatlardaki değişimlerden çok gelirdeki değişimlere bağlıdır. Bu nedenle, ikame etkisi yerine gelir etkisine yer vermek Post-Keynesyen analizin belirleyici özelliği olarak kabul edilir. Post-Keynesyen teoride, beklentilerin büyük önemi vardır. Geleceğin belirsiz olması fertlerin alacağı kararlarda, geleceğe ait beklentilerin önemli bir etkisi olması sonucunu doğurmuştur. Fertlerin geleceğe ait tahminleri birbirinden farklı olacağı için kararlar da farklı olacaktır. Post-Keynesyen görüşü benimseyenlere göre, ekonomik gelecek fertler tarafından yaratılır, yoksa keşfedilmez (Savaş 1999: 923).

Ekonomide gelir ve iktidar dağılımı, Post-Keynesyen teoride önem verilen bir konudur. Sanayi toplumunun ve demokrasinin gelişimi ile fertler kendi ekonomik kaderlerini kontrol edebileceklerini öğrenmişlerdir. Onlara göre, devamlı bir enflasyon zayıf gruplardan daha varlıklı gruplara reel gelir transferlerine neden olur. Bu ise farklı ekonomik ve politik güçlerin

oluşmasına ve birbirleriyle çekişmesine yol açar. Post-Keynesyen teoride, her fiyatın bir başkasının gelirini oluşturduğu gerçeğine büyük önem verilmesi gerektiği vurgulanır. Bu nedenle gelir dağılımı ve gelirin yeniden dağılımı Post-Keynesyen teorisinin temel konularından biridir. Post-Keynesyen teori, çağdaş kurumların özellikle sendikaların ve çok uluslu şirketlerin etkilerini dikkate alıp, hem ücretlerin ve hem de fiyatların piyasada oluşmayıp bu kuruluşlarca yönlendirilen fiyatlar olduğunu kabul eder (Savaş 1999: 924).

2.1.4 MEGACORP

Post-Keynesyen teorisinin mikro iktisat alanındaki önerilerini kolaylıkla anlayabilmek için, onların çağdaş ekonomiyi oluşturan firmaları hangi gözle algıladıklarını bilmek gerekir. Post-Keynesyen teorisinin firma tipi, Eichner'in megacorp adını verdiği bir işletme tipidir. Eichner, modern ekonomiyi "şirketler ekonomisi" olarak adlandırmış ve böyle bir ekonominin megacorp adını verdiği dev bir oligopol firması tarafından temsil edildiğini öne sürmüştür. Ona göre, şirketler ekonomisi oligopolistik bir karaktere sahip olduğu için, masrafların üstüne belli bir mark-up (kar marjı) eklemeyi ve bunu uzun süre devam ettirmeyi başarabilmektedir. Böyle bir ekonomiyi simgeleyen firma tipi olan megacorp'un başlıca özellikleri şunlardır:

Megacorp bir birey olmayıp, bir organizasyondur. Onun bu niteliği hem amaçlar ve hem de kararların alınma yöntemi açısından önem taşır. Bir organizasyon olarak megacorp'un amacı, nakit akımındaki artış ile ölçülen en yüksek büyüme hızına ulaşmaktır. Bunu yapabilmek için iki kural uygular. Birincisi, sektördeki mevcut pazar payını korumak, ikincisi ise satışlardaki artışın az olduğu veya kar oranının hedeflenen oranın altında kaldığı sektörlerden çekilip hızlı büyüme gösteren sektörlerle kaymaktır.

Megacorp bir sektörde sadece bir işletme ile değil bir kaç işletme ile sürdürülür. Her işletme, tesis edildiği zamanın en düşük masraflı teknolojisine göre kurulur ve sabit teknik katsayılara sahiptir. Bu nedenle her işletme kısa dönemde “sabit getiriler” süreci içinde çalışır. Ancak bu sabit getiriler halinin devamı için bazı koşulların gerçekleşmesi gerekir. Megacorp bir fiyat alıcısı değil, fiyat belirleyicisi. Fiyatlar da, üretim masrafı üzerine belli bir kar marjı eklenmek suretiyle belirlenir. Kısa dönemde fiyat değilse bile, kar marjının sabit olması hedeflenir. Uzun dönemde ise, kar marjı değişken olup firmanın fon ihtiyacına ve firma dışından sağlanacak fonların maliyetine göre belirlenir. Megacorp, diğer firmalarla fiyat rekabeti değil, yatırım rekabeti içindedir. Yatırım rekabeti ise, firmanın yatırım bütçesini uzun dönemli strateji yönünden işletmenin en önemli bütçesi haline getirir. Yatırım bütçesini, önem yönünden reklam ve araştırma-geliştirme bütçesi izler. Megacorp’un, yatırım, fiyatlama, ücret ve maaş ile finansmana ilişkin kararları, her yıl tekrarlanan birbiriyle ilgili önemli kararlardır. Bunun anlamı kararlardan hiç birinin tek başına alınmayacağıdır (Savaş 1999: 926).

2.1.5 POST-KEYNESYEN PİYASA VE FİYAT TEORİSİ

Post-Keynesyen teorinin temellerinden biri sahip olduğu piyasa ve fiyat anlayışıdır. Bu temelin oluşturulması için ne firmaların marjinal gelirlerini marjinal masraflarına eşitleyen fiyat alıcıları olduğunu ve ne de ücretlerin emeğin marjinal üretkenliğini gösterdiğini varsaymak gereklidir. Esasen Post-Keynesyenler hem fiyatların ve hem de ücretlerin çok farklı ilkelere göre belirlendiğini öne sürerler (Eichner-Kregel 1975: 1305). Post-Keynesyenler’e göre, piyasaların ve dolayısıyla fiyat oluşumunun sabit fiyatlı piyasalar ve esnek fiyatlı piyasalar olarak ikiye ayrılması iktisat teorisi açısından çok önemli sonuçlar doğurmuştur. Bunlardan birincisi, çağdaş kapitalist ekonomilerin özelliği haline gelen oligopol piyasaların

analizini mümkün kılmasıdır. Klasik ve Neoklasik iktisat teorisi tümüyle tam rekabet piyasası varsayımına dayandığı için oligopol koşullarını açıklayamıyordu. Yani, Klasik ve Neoklasiklerin oligopol teorisi yoktu. Post-Keynesyen iktisatçılar, rekabet, fiyat ve kar konularında klasik teorinin görüşlerine yakın görüşleri benimserler. Onlara göre, firmanın temel amacı minimum bir kar sınırlaması altında zaman içinde satış gelirlerini arttırmaktır. Böyle bir yaklaşım, kapital birikimine ve kapital birikiminin gerisinde yatan rekabete ağırlık veren klasik teori ile uyum halindedir (Savaş 1999: 927).

Post-Keynesyen fiyat teorisi, Neo-Klasik teoriye oranla rekabetçi koşullara daha az bağlıdır. Örneğin bu teoride, firmanın mutlaka bir fiyat alıcısı olması gerekmez. Bir başka ifadeyle firmanın, ürün fiyatını endüstri bazında etkileme gücünün hiç olmadığı veya pek önemsiz olduğu gibi bir varsayımına yer yoktur. Öne sürülen varsayım, firmalar arasında karlı bir yatırım olanağının kullanılmasına olanak verecek şekilde bir rekabetin olduğu varsayımdır. Yani firmalar arasında, yatırımdan beklenen kar oranının bütün firmalar için eşit olmasını sağlayacak derecede bir rekabetin olması yeterlidir. Bunun anlamı, rekabetin fiyat değişkeni etrafında değil yatırım değişkeni etrafında yoğunlaşmış olmasıdır (Kregel-Eichner 1975: 1305). Post-Keynesyen iktisatçılar, kapitalist sanayi ülkelerinde yaygın piyasa yapısı olarak oligopol piyasasını tanırlar. Onlara göre oligopolcü firmaların fiyat politikaları, yatırım için gerek duyacakları işletme içi fon talebine göre belirlenir. Bu nedenle oligopolcü firmalar, sahip oldukları tekeli güç sayesinde fiyatı, normal üretim masraflarının üstünde tutarak yatırımlarını finanse edecek işletme içi fonları oluşturabilir. Dolayısıyla fiyatlar ve fiyatlardaki değişimler, firmaların yatırım planlarına bağlıdır. Firmanın masraf yapısı ile ilgili bu görüşleri Post-Keynesyen iktisatçılara kar marjı fiyatlama (Mark-up Pricing) adını verdikleri bir fiyatlama teorisini öne sürme fırsatını vermiştir. Aslında bu tür fiyatlama teorisi

Kalecki'nin 1930'larda yayınladığı yapıtlarında yer almışsa da yaygın bir hale getirilmesi ve ampirik 'bulgularla desteklenmesi, Post-Keynesyen iktisatçılar tarafından yapılmıştır (Savaş 1999: 928).

Post-Keynesyen Teori'nin önemli özelliklerinden biri, tasarruf yatırım ilişkisi içine fiyatlama politikasını da getirmiş olmasıdır. Post-Keynesyen iktisatçılar, Kalecki'yi izleyerek piyasaları esnek fiyatlı piyasalar ve sabit fiyatlı piyasalar olarak ikiye ayırırlar. Esnek fiyatlı piyasalar, Klasik ve Neo-Klasik teoride kabul edilen ve fiyatın arz-talep ilişkisine göre belirlendiği piyasalardır. Sabit fiyatlı piyasalar ise fiyatın normal üretim masraflarına yatırım için gerekli finansmanı sağlayacak kar marjı eklenmesiyle oluşan piyasalardır. Reel ücretlerin, yatırım ve bölüşüm ilişkileri tarafından belirlendiğini ve rekabetin fiyat üzerinde değil, yatırım miktarı üzerinde yoğunlaştığını öne sürmeleri, Post-Keynesyenlerin mikro analiz ile makro analiz arasında kudukları önmeli bağlardır. Bu bağlara bir yenisini de kar marjı ile tasarruf miktarı arasındaki ilişkiyi belirlemek suretiyle eklemiştir (Savaş 1999: 928).

2.1.6 KAR MARJI (MARK-UP) VE TASARRUF

Kar marjı ile yatırımların finansmanı için gerekli tasarruflar arasındaki ilişki ilk defa 1952 yılında Steindel tarafından ele alınmıştır. Kalecki, kar marjının “ oligopol gücü ” tarafından belirlendiğini öne sürmüştür. Donald J. Harris ise, monopol gücüne ilaveten kar marjını belirleyen iki faktör daha olduğunu söylemiştir. Bunlar, nominal veya umulan kapasite kullanım oranı ile planlanan yatırım miktarıdır. Post-Keynesyenler göre, kar marjını belirleyen iki faktör vardır. Bunlardan biri ihtiyaç duyulan yatırım fonunun miktarı, diğeri de bu fonu firma dışından temin etmenin masrafı ile firma içinden temin etmenin masrafı arasındaki farktır. Geleneksel firma teorisinde dış fonların önemi vurgulanır ve aşınan

kapital teçhizatının ikamesi için gerekli olandan daha fazla fon oluşması bir dengesizlik hali olarak nitelendirilir. Buna karşın Post-Keynesyen mikro ekonomik model, firma içi fonlar yaratılmasını temel kural olarak kabul eder ve dış fon kullanımını istisnai bir durum olarak ele alır (Eichner-Kregel 1975: 1308). Fiyatlar, firmanın yatırım kararlarına bağlı kalınca, yatırımları belirleyen etkenler, dolaylı şekilde fiyatları da belirler. Post-Keynesyenler'e göre firmalar, fiyatlarını ortalama değişken maliyete (Average Variable Cost) belli oranda kar marjı ilave ederek belirler. Buna göre, denklem şu şekilde $P = AVC + (m \times AVC)$ formüle edilir. Burada $P =$ fiyat, $m =$ kar marjı oranı ve $(m \times AVC)$ fiili kar marjıdır (Tarshis 1980: 10).

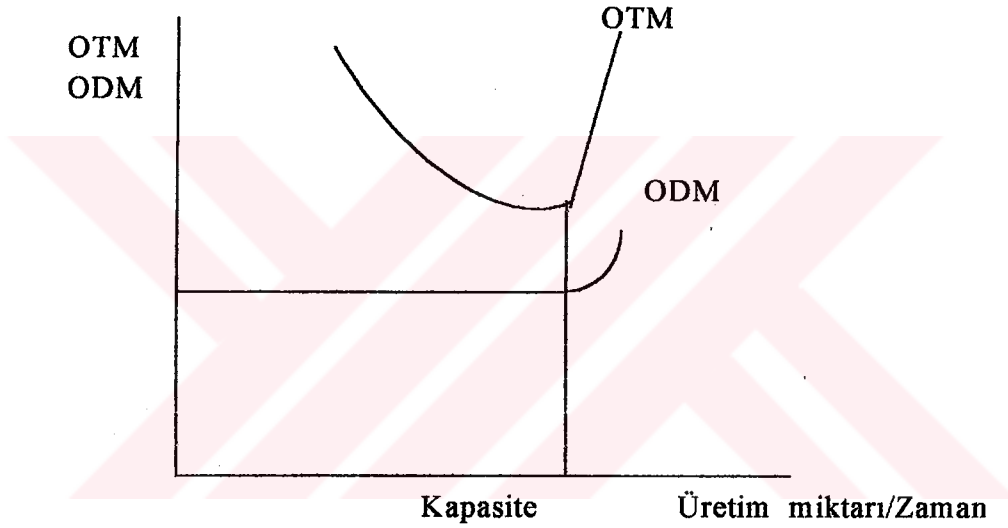
Post-Keynesyenler'e göre, yatırım isteğinin az veya çok olması işletme içi fonlara duyulan talebi azaltıp çoğaltacak, sonunda fiyat politikası yani ürün fiyatları seviyesi belirlenecektir. Dikkat edilmesi gereken nokta, bu düşünce tarzı içinde fiyatların mevcut talep koşulları ile ilişkili olmamasıdır. Post-Keynesyen teoride, yatırım miktarı yanında, fiyatları belirleyen ikinci etken normal masraflardır. Normal masraflar, standart veya belli bir kapasite kullanımı halinde ekonominin doğal büyüme hızını sürdürmekte olduğu dönemdeki masrafları olarak tanımlanır. Bu tanım uyarınca ne üretim masraflarındaki ne de ürün talebindeki geçici değişimler normal masrafları etkiler. Talep değişimleri karşısında değişen fiyat olmayıp üretim miktarıdır.

2.1.7 POST-KEYNESYEN ÜRETİM TEORİSİ

Post-Keynesyen üretim modeli, Leontief'in 1951 yılında teorik ve ampirik çalışmalarla ortaya koyduğu girdi-çıkıtı (input-output) modeline dayanır. Bu alanda çalışma yapan diğer iktisatçılar şunlardır: Sabit katsayı modeli ile Sraffa (1960) ve girdi-çıkıtı modeliyle Pasinetti (1981) dir.

Genellikle bu tür çalışmaların en verimli olduğu alan büyüme ve gelir dağılımıdır (Arestis 1996: 121).

Post-Keynesyenler, bir taraftan gerçek dünya verilerine diğer taraftan da kısa dönemde teknik katsayıların sabit olacağı varsayımına dayanarak, firmaların üretimlerini masrafların sabit olduğu üretim seviyesi içinde sürdüreceklerini, artan maliyet aşamasının ise, ancak bundan sonraki üretim seviyesinde ortaya çıkacağını kabul ederler.

Şekil 2: Post- Keynesyen Üretim Fonksiyonu (Savaş 1999:932)

Buna göre, masraf eğrisi (Ortalama Toplam Masraf (OTM) ve Ortalama Değişken Masraf (ODM) Neoklasik teoride öne sürüldüğü gibi “U” şeklinde olmayıp Şekil 2’ de görüldüğü gibi olacaktır. Masraf eğrisinin bu şekilde belirleneceğini öne sürmenin iki önemli sonucu vardır. Birinci sonuç şudur; eğer OTM ve ODM kapasite üretim seviyesine kadar şekilde görüldüğü gibi seyrediyorsa, firma, ürününe olan talep miktarı arttığı zaman, maliyetindeki bir artış nedeniyle fiyatını yükseltmeye mecbur kalmayacak demektir. Bu ise, kısa dönemde tam esnekliğe sahip olan unsurun, Walrasyan modellerde öne sürüldüğü gibi talep eğrisi olmayıp, arz eğrisi olduğunu gösterir. İkinci önemli sonuç ise karın belirlenmesi ile ilgilidir. OTM ve ODM eğrileri

şekildeki gibi ise karlar veya artık gelir, kapasite kullanım oranının, bir başka deyişle talep miktarının doğru yönlü bir fonksiyonu olacaktır. Çünkü ODM üretim arttığında sabit kalıyorsa, ortalama sabit masraf devamlı olarak azalacağından, ürün fiyatı ile OTM arasındaki fark gittikçe büyüyecektir. Firmanın karındaki bu artış, makro düzeyde gelir bölüşümünü etkileyecektir (Savaş 1999: 932).

2.1.8 POST-KEYNESYEN GELİR DAĞILIMI

Post- Keynesyen gelir bölüşümü teorisinin, ekonomik faaliyet düzeyinin açıklanmasında önemli bir role sahip olduğu kabul edilir. Kendilerinden önceki teorilerin bir kısmı bu konuyu ya tümüyle göz ardı etmiş veya üretim teknolojisinin niteliği ile açıklamıştı. Post-Keynesyen teori ise gelir bölüşümünü doğrudan doğruya ekonomik büyüme ile ilişkili ve politik düzenlemelere elverişli bir değişken olarak ele almıştır. Başta Pasinetti olmak üzere Kaldor, Kregel ve daha birçokları yatırım oranının kontrolü suretiyle gelir bölüşümünün ve kar oranının kontrol altında tutulabileceğini gösteren modeller oluşturmuşlardır (Eichner-Kregel 1975: 1297). İlk izlerine Keynes'in incelenmesinde ve Kalecki'nin 1930'larda yayımladığı yazılarında rastlanan ve ilk defa Robinson ve Kaldor tarafından 1956'da birbirinden bağımsız olarak oluşturulan modele göre, milli gelir, " Toplam Ücret Geliri " ve " Toplam Kar Geliri" elde edenler olmak üzere ikiye ayrılır. Klasik İktisat Teorisini andıran bu yaklaşımda biri " İşçiler " diğeri de "sermaye sahipleri" veya işçi olmayanlar diye iki sınıf vardır. Post-Keynesyenler, bu alandaki görüşlerini Kalecki'nin çalışmalarına dayandırmaktadırlar. Kalecki'ye göre, toplumda iki sınıf mevcuttur; ücret alan işçiler ve kar elde eden kapitalistlerdir. İşçilerin gelirlerinin tümünün tüketim malları satın alımına harcandığı varsayılmıştır. Bir başka deyişle işçilerin marjinal tasarruf meyli sıfırdır (Savaş 1999: 935).

Kapitalistler ise tasarruf eder ve yatırım yapar yani kapitalistlerin marjinal tasarruf meyli sıfırdan büyüktür. Bu durumda kar tutarı, kapitalistlerin tüketim harcamaları ile yatırım harcamaları tutarına eşittir. Kalecki'ye göre; kapitalistler, yatırımları çoğaltarak milli gelirdeki kar payını artırabilirler. Yatırımların çoğaltılması ise çarpan katsayısı ile üretimi artırır. Bu ise, tekrar karın artmasına yol açar. Kapitalistler karların tümünü tüketim malı satın alımında kullansalar bile gelirlerinde hiçbir azalma olmaz. Kalecki'ye göre, “ İşçiler Sahip Oldukları Şeyi Harcadıkları Halde, Kapitalistler Harcadıkları Şeye Sahip Olurlar.” Post-Keynesyen teori, görüşlerini üç temel nokta üzerinde yoğunlaştırmıştır:

- a- Karı kontrol edenler (ferdi işletmeler ve büyük şirketler), yatırımı dolayısıyla büyümeyi de kontrol ederler.
- b- Prodüktivitedeki değişme oranı, (brüt yatırımlar ile teknik gelişmeye bağlıdır).
- c- Büyüme ile gelir bölüşümü arasında sıkı bir ilişki vardır çünkü büyüme yatırımlara o da kara bağlıdır.

Üretimin dağılımı ile gelirin dağılımı arasında tam bir benzerlik vardır. Tıpkı Marks'ta toplumun sosyal sınıflara bölünüşünü açıklayan bölüşüm teorisi gibi. Post-Keynesyenler, bu görüşten etkilenerek bölüşüm teorisini analiz etmişler ve enflasyona özel bir açıklama getirmişlerdir. Post-Keynesyenlere göre iki büyük piyasa vardır. Birinci tür piyasalar, fiyatların esnek olduğu rekabet piyasalarıdır. İkinci tür piyasalar ise, oligopolistik piyasalar olup burada fiyatlar esnek değil katıdır. Bu tür esnek olmayan piyasalarda fiyat teşekkül mekanizması, milli gelirden karların payını dolayısıyla yatırım ve büyümeyi belirlediği gibi enflasyon oranını da tayin eder. Post-Keynesyen ekolün, oligopol piyasasında fiyat teşekkülü ile ilgili mikro ekonomik yaklaşımı, iki unsur üzerine yoğunlaşır. Kar marjı süreci,

İşletmeler gelecek yıllarda aniden ortaya çıkacak talep artışlarını karşılamak için yatırımlarını orta vadeli olarak planlarlar. İşletmeler piyasadaki yerlerini koruyan ve kendisine belirli kar düzeyini garanti eden bir yatırım politikasını benimserler. O halde, fiyatlar sadece arz ve talep arasındaki ilişkiye göre belirlenmezler. İşletmelerin fiyat belirlemedeki ikinci unsur, “ normal maliyet düzeyi ” dir. Bu maliyet, firmanın kapasitesinin standart kullanımına göre belirlenen bir maliyettir. Ekonominin uzun dönemdeki koşulları için bu varsayım geçerlidir. Post-Keynesyen düşünce de oligopolistik firmaların özel bir yeri vardır. Çünkü bu firmalar bir taraftan yatırım oranı ve büyüme oranını belirlerken diğer yandan fiyat tespit davranışları ile enflasyon oranını da belirlerler. Bu yönden J.K. Galbraith, firmaların mikro ekonomik davranışlarının incelenmesinin ekonomi teorisi için çok önemli olduğunu vurgulamıştır. Ona göre toplumlar, endüstrileşip politik kurumlar olgunlaştıkça piyasanın tanzim edici görevi gittikçe zayıflamaktadır. Bununla birlikte son tahlilde, fiyatı belirleyen şey nominal ücret düzeyidir. Daha açık bir şekilde enflasyon oranı, nominal ücretler ile işgücü verimliliğinin mukayeseli değişmesinin bir fonksiyonudur. Ücret pazarlıkları bu yönden esas faktördür. O halde enflasyon, bir maliyet enflasyonu olarak görülmesine rağmen, maliyet ve talep enflasyonunun bir bileşkesidir (Lepas 1980: 166-167).

Post-Keynesyen ekonominin “uyumsuzluk kavramı” ücret belirlemede kendini gösterir. Öyleki emek piyasasındaki pazarlık analizin ruhunu oluşturur. Hedef reel ücretin belirlenmesinde, politik ve ekonomik güç kadar çalışanların da özlemleri aynı yöndedir. Arzulanan düzeyden, reel ücretlerdeki sapmalar parasal ücret talep düzeyini etkiler. Eğer arzulanan seviye gerçekte var olandan büyük ise parasal ücret üzerinde aşağıya doğru bir baskının olmasına neden olur. Benzer şekilde, reel ücret hedeflenen reel ücretin üzerine çıktığında parasal ücret üzerinde aşağıya doğru bir baskı oluşturur. Sözleşme döneminde, fiyat enflasyonu beklentisi ve gelir dağılımı

içinde yer alan nispeten reformist gruplar olarak nitelendirilen çalışanların konumları, nominal ücretlerin belirlenmesinde önemli olduğu düşünülen ileri düzeydeki değişkenlerdir. Ücretler, işverenler ile çalışanlar arasındaki bir “uyumsuzluk” sonucu ortaya çıkar. Ücretlerin belirlenmesinde sadece ekonomik faktörler etkili olmaz aynı zamanda diğer birtakım faktörler de etkili olur. Bilindiği gibi daha yüksek reel ücretler talebi artırır. Kar marjı hipotezi, reel ücretlerin hem emek hem de üretim piyasasında belirlenmesi için devreye sokulur. Ücret enflasyonu, üretim içinde oluşacağı gibi ithal malları ve hammaddelerin fiyatlarının fiyat enflasyonuna neden olmasıyla da ortaya çıkar. Eğer çalışanlar parasal ücretin artırılmasında başarılı olurlarsa, bu ücret artışları daha yüksek fiyat artışlarına yol açacaktır. Oligopol ve monopol piyasalarda çalışanların ücretlerini artırma girişimleri başarılı olamayacaktır. Biz burada, ücret baskısının bir enflasyon nedeni olduğunu söylemiyoruz. Ücret ve fiyat artışları, yapısal problemlerle açıklanabilir. Post-Keynesyenler, iki kesim arasındaki sorunu uyumsuzluk hipotezi ile açıklamıştır. Yatırım ve gelir dağılımı, Post-Keynesyen iktisatta büyüme ve dalgalanmaların temel belirleyicileridir (Arestis 1996: 125-126).

Sevinç Mihçi'ya göre Post-Keynesyen gelir dağılımı, ekonomik faaliyetlerin ve özellikle büyüme oranının önemli bir belirleyicisi olarak kabul edilir. Politika aracı olarak kullanılabilirliği de bölüşümün Post-Keynesyen teorideki önemini artırmaktadır. Bölüşüm modeline göre; dışsal olarak belirlenen yatırımların artması, bölüşümün değişmesine ve karın payının artmasına yol açar. Diğer bir deyişle, tasarruf-yatırım eşitliği yani mal piyasası dengesi gelir dağılımı yoluyla sağlanır. Gelir dağılımı ise, yatırımların bir fonksiyonudur. Bu yolla reel ücretler bu bölüşüm ilişkisi içinde açıklanır. Yatırımları finanse edecek gerekli tasarruf, yatırımların gelir dağılımında ortaya çıkardığı değişiklik yolu ile sağlanır. Nominal ücretler ise kurumsal faktörler tarafından dışsal olarak belirlenir. Post-Keynesyen iktisatçılar, enflasyonu da gelir dağılımı bağlamında açıklamaktadırlar.

Enflasyonun, sınıflar arasındaki bölüşüm mücadelesinden kaynaklandığını söylemektedir (Mihçı 1995: 161-162).

Post-Keynesyen teorinin gelir dağılımı hakkındaki görüşleri, firmaların fiyatlama politikaları ile de açıklanabilir. Cowling (1982) ve Sawyer (1983) Kalecki'nin 1938 yılında ortaya koymuş olduğu görüşlerine isnat ederek, firmaların fiyatlama politikalarının fiyat-maliyet marjını etkilediğini basit bir modelle ortaya koymuşlardır. Bu model, ücretlerle karlar arasındaki gelir dağılımının belirlenmesini sağlamıştır. Kalecki'nin yaklaşımına göre, firmaların piyasa gücü, (endüstriyel yoğunlaşma ve piyasaya serbest giriş kolaylığı gibi) fiyat-maliyet marjını belirler ve aynı zamanda karlar ve ücretler arasındaki bölüşümü de etkiler. Fakat her nasılsa firmanın tutumu teorisi (tam rekabet sistemi olup olmadığına bakılmadan) benimsenir. Peki bu görüşün kaynağı nedir? Bilindiği gibi Neo-Klasik gelir dağılımı teorisi, marjinal prodüktivite teorisidir. Bir kere firmaların belirli endüstrilerde fiyat belirleyecekleri kabul edilse, kar marjı (o endüstrideki) sermayenin marjinal verimliliği ile uyumlu hale getirilemez (Sawyer 1990: 45-46).

Post-Keynesyenler, bölüşüm teorisinin, marjinal prodüktivite teorisine göre daha üstün olduğunu; çünkü ampirik verilerle test edilmesinin mümkün olduğunu öne sürerler (Eicher-Kregel 1976: 1300). Yatırım, bölüşüm teorisinde en önemli değişkendir. Post-Keynesyen ekonomi, piyasaların geliri nispi güçlerine göre dağıttığını gösterir. Toplumun belirli bir kesimi (ücretliler) tarafından üretilen hasıla, üretime doğrudan katılmayan (kar geliri elde edenler) diğer sınıf tarafından yönetilir, yönlendirilir ve planlanır. Bu güç ilişkisinde; kapitalistin amaçları, emekçinin amaçları ile bağdaşmaz. Burada analizin ısrarla üzerinde durduğu husus uyumsuzluktur. Marjinal eğilimler bakımından karların ve ücretlerin kullanımı farklıdır. Pasinetti, yatırım üzerinde yapılacak bir

kontrolün, bölüşüm ve kar oranı üzerinde bir kontrol olacağı anlamına geleceğini göstermiştir (Arestis 1996: 124).

2.1.9 POST-KEYNESYEN YATIRIM

Post-Keynesyenlere göre yatırım; üretim seviyesinin, istihdamın ve gelir dağılımının temel belirleyicisidir. Bu açıdan Post-Keynesyenler marjinalist teoriden tamamen ayrılmışlardır. Çünkü marjinalistler için gelir dağılımı, tam rekabet piyasasında üretim faktörlerinin arz ve talebine bağlıdır. Üretim faktörlerinin arz ve talebi ise marjinal verimlilik ile marjinal zahmete dayanır. Bir denge fiyatları sistemi kurmak için üretim faktörleri talebine ihtiyaç yoktur diyen Sraffa'ya göre, sermaye ancak değer olarak ölçülebilir, miktar olarak ölçülemez. Çünkü sermaye heterojendir (Lepas 1980: 164-165).

Post-Keynesyen geleneğe göre yatırımı, beklenen karlılık belirler. Fakat sermaye birikiminin azalmasına neden olan beklenen karlılık, yatırımın yapılmasını mümkün kılan karlılığı da yarattığı kabul edilir. Beklenen karlılık esas itibariyle iki faktör tarafından etkilenir. Sermayenin beklenen getiri oranı (sermayenin beklenen getirisi) yani sermayenin marjinal verimliliği. Faiz oranlarındaki dalgalanmalara ve satışlarda beklenen artışlara duyarlı olan yatırımda, bir artışa yol açar. Bu öneriler, Keynes'in (1936) ve Kalecki'nin (1971) her ikisinin de yatırım teorilerine dayanır. Kalecki'nin teorisinin Keynes'in sermayenin marjinal verimlilik teorisi üzerinde bir ilerleme kaydettiği tartışılabilir. Öyle ki Kalecki, sermayenin marjinal verimliliğinde değişmeye neden olan faktörleri tanımlar. Bir diğeri, Kalecki'nin temel öncülü, faiz oranı kadar sermaye ile ilgili kar düzeylerine bağlı olan yatırımdır. Keynes açısından bu durum çok da farklı değildir. Kalecki'ye göre, verim oranının toplam düzey tarafından hesap edildiği kabul edilir. Keynes'te verim oranı firma düzeyinde

hesaplanır. Sermaye stokunun büyüklüğü yatırım kararlarına uygundur. Keynes ve Kalecki'nin yatırım muamelesi arasında metod yönünden önemli farklılık vardır. Keynes, yatırım düzeyinin belirlenmesinde, gelirlerdeki beklentilerin durumunun veri olduğunu varsayıyor. Keynes'in aksine Kalecki'nin yatırım analizinde, beklentileri yatırımdaki değişiklikler belirler. Beklentiler bu yolla etkilendiğinde, faiz oranlarında ve yatırım malları fiyatında bir değişmeye neden olur. Kar düzeyinin yatırımı etkilemesinde şu durumda iki farklı yöntem vardır: Birincisi, karların yatırımın üstesinden gelmesine imkan tanıyan fon kaynakları olarak görülür. Fonlar yoluyla edinilmiş dağıtılmayan karlar, çeşitli işlerde kullanılmak amacıyla amortisman olarak bir kenara konulur. Fonlar yoluyla edinilmiş dağıtılmayan karların yatırım süreci kararında önemli bir rol oynayacağı varsayılır. Dağıtılmayan karlar, ne kadar çok olursa ve amortisman buna izin verirse firmaların sermaye harcama programlarıyla devam etme yetenekleri de o kadar iyi olacaktır. Dışsal fon kaynakları da önemli bir durum olarak ele alınır. Fakat, risk artış prensibi yüzünden yatırım seviyesi, bir ölçüde, mevcut içsel fonlar tarafından sınırlandırılır. Keynes ve Kalecki'nin her ikisi de yatırımın arttırılmasında finansmanın önemli bir etkisinin olduğunu kabul ederler. Karların, yatırımı etkilemesinde ikinci yöntem, firmaların gelecek hakkındaki beklentilerinin gerçekleşip gerçekleşmeyeceği ihtimaline göredir. Karlardaki artış, gelecekte ekonomik şartların sağlıklı olacağını işaretidir. Ekonominin bu durumu, firmaların yatırım kararlarında etkili olacaktır. Karların düşmesi, firmalar için ekonomik şartların bozulacağı anlamına gelir. Bu durumda firmalar kötümser bir yapıya bürünürler ve planlarını değiştirerek, yatırım kararlarını uygulamada gönülsüz davranırlar. Bu yüzden, kar seviyesindeki değişiklikler, sermayenin marjinal verimliliğindeki değişimin temel nedenidir. Sermayenin marjinal verimliliği, yatırımın beklenen net hasılasına bağlı tahsil edilmiş değerlere bağlıdır. Bu değerler oldukça belirsizdir. Keynes (1936) güven durumu hakkında bir önceliğin olması

gerektiğini savunur. Bu duruma Genel Teori’de oldukça geniş yer verilmiştir. Mütteşebbislerin yatırım kararı, ekonominin genel durumu hakkındaki olumlu ya da olumsuz (animal spirits) beklentilerine bağlıdır. Onların yatırım kararlarını etkileyen belirsizlik durumu ve beklentilerin mahiyeti, sermaye birikim sürecinde hayati derecede önemlidir. Öyle ki belirsizlik durumundaki beklentilerin kararsızlığa neden olmasının, potansiyel yapısal kırılmalara ve krizlere neden olacağı düşünülür. Belirsizlik, bir anlamda istikrarda bir dalgalanmaya neden olur. Belirsizliğin üstesinden gelmek için uygun kurumların ve organizasyonların olmayışı, bu tür dalgalanmaların ortaya çıkmasına yol açar. Bu kurumlar ve organizasyonlar istikrarın sağlanması için oldukça önemlidir. Böyle bir analizin yapılmasındaki varsayım, Keynes’in işsizlik dengesine dayanır. Orada, fiyat mekanizmasının işlemesi aksak rekabete dayanır. Fakat, aksak rekabet piyasasında faaliyet gösteren kurumlar, yatırım projelerinin getirisini belirlemede, koşulların belirsizliğinin etkili olduğunu kabul ederler (Kregel 1987: 531).

Kalecki, teorisini Steindel’in olgunluk tezine (Maturity Thesis) dayandırmaktadır. Steindel’in çıkarımı, yoğunlaşmadaki artışların daha yüksek fiyatlara neden olacağıdır. Bir sektörde meydana gelecek monopolleşme, o piyasadaki malların artmasına neden olacaktır. Steindel’e göre karları, geçmişteki yatırım kararları belirler. Kapasite kullanımındaki yavaş azalma, kapasite fazlası oluşmasına neden olur. Bu süreç tam tersine yatırım kararlarını etkiler. Ekonominin yapısı durgunluğa doğru gittiği için firmalar, aşırı kapasite artırımında korkak davranırlar. Bu yüzden yoğunlaşmadaki artış, yatırım yapma güdüsünü ve durgunluk eğiliminin şiddetlenmesini azaltır. Yoğunlaşma derecesi, mikroekonomik uygulama için kapsamlı varsayımlara sahiptir. Post-Keynesyen iktisat, piyasaların geliri nispi güçlerine göre paylaştırdığını ortaya koymuştur (Arestis 1996: 125).

Post-Keynesyen'lere göre yatırım talebi, toplam talebin en fazla değişkenlik gösteren ve potansiyel olarak en fazla öngörülmesi gereken unsurdur. Bu nedenle yatırımdaki dalgalanmaların anlaşılması, eksik istihdamı anlamının anahtarıdır. Yatırım teorisine yöneltilecek bir eleştiri, bir faiz oranı teorisi olmasıdır. Oysa Post-Keynesyenler kısa ve uzun dönemde faiz oranlarının bir dışsal güç olduğu çekirdek düşüncesi üzerine teorilerini geliştirmektedirler. Post-Keynesyenler, eksik istihdam sorununun kısa dönemde toplam ya da efektif talepteki dalgalanmalardan kaynaklandığını ileri sürmektedirler. Ancak onlar, ekonomide tam istihdamı sağlayacak herhangi bir otomatik mekanizmanın olduğuna inanmamaktadırlar. Özellikle Post-Keynesyenler, Keynes'i izleyerek (Yeni Klasik ve Yeni Keynesgillerin paylaştıkları) emek arz ve talebinin bu rolü oynayacağını reddetmektedirler (Parasız 1998: 460).

2.1.4 POST-KEYNESYEN İSTİHDAM TEORİSİ

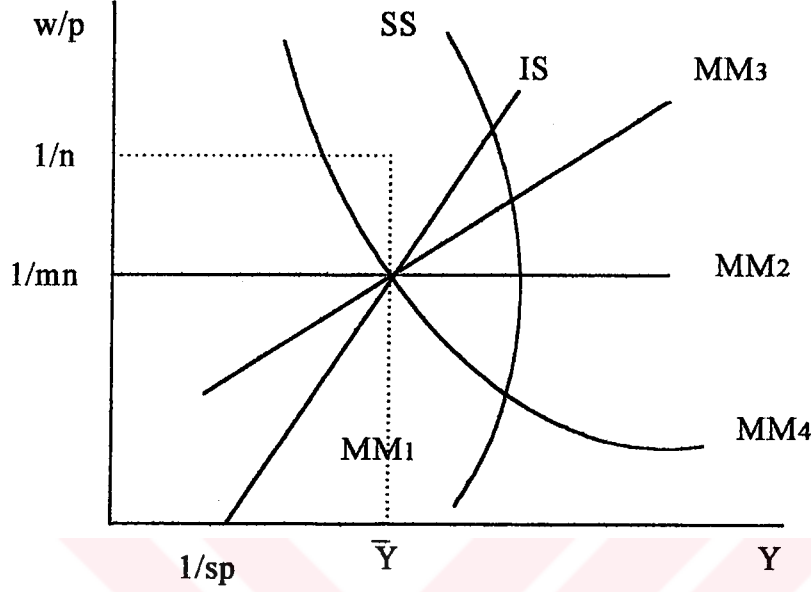
Post-Keynesyen istihdam teorisi, kaynağını Keynes'in Genel Teori'nin üçüncü bölümünden almıştır. Tobin, bu bölümü Genel Teori'nin en önemli yeniliği olarak ifade etmiştir (Davidson 1998: 817). İşgücü talebine ait teori, marjinalist teoriye dayanmaktadır. Bu teoride, işgücü piyasasında saf ve tam bir rekabetin geçerli olduğu düşünülebilir ve nispi fiyatlarına göre faktörler arasında tam bir ikame olduğu varsayılır. Arz yönüne bakıldığında, geleneksel teori, çalışmanın kazancı ile boş zaman arasındaki tercihe göre belirlenir. İşgücü arzı, bu durumda nominal ücretler ile fiyatların bir fonksiyonu olarak belirlenir. Böyle düşünüldüğünde, nominal ücretlerin esnek olduğu farz edilerek belli bir süre sonra tam istihdama ulaşılabileceği sonucuna varılır. Bu durumda, nominal ücretlerde, özellikle düşüş yönünde sertlikler görüldüğünde belli bir işsizlik kaçınılmaz olur. Keynesyen politikalar bu çerçevede etkisiz görülmektedir. Çünkü enflasyon gittikçe

genişlemektedir (Philps Eğrisi). Neoklasik teori, “ eğer nominal ücretler aşağı doğru katı ise, enflasyonu sınırlamak için belirli düzeyde işsizliği göze almalısınız” demektedir. Post-Keynesyenler ise, ücretlerin teşekkül mekanizmasına dayanarak bu düşünceleri reddetmektedirler. Onlara göre önemli olan reel ücretlerdir. Nominal ücretlerin esnekliği yeterli değildir. Düşük istihdamda fiyat artışlarının gerisinde kalan nominal ücret artışları, reel ücretlerin düşmesine yol açar. Bu noktada belirsizlik vardır, çünkü nominal ücretlerin düşmesi talebi düşürür, iş hayatını yavaşlatır, yatırımları azaltır. İstihdam bu gelişmeden olumsuz yönde etkilenir. Post-Keynesyenler, nominal ücretlerin katılığını olumlu karşılarlar. Onlara göre nominal ücretlerin aşağı doğru esnek olması halinde, belirsizlikler büyür ve firmalar planlarını değiştirmeye mecbur kalırlar. Oysa firmaların orta vadeli planları işgücü talebinin belirlenmesinde önemli rol oynar. Post-Keynesyenlerin birçoğu Galbraith’in iki piyasa ayrımını benimsemişlerdir. Oligopolistik piyasalar, ücret düzeyini ve iş gücü sayısını belirleyen ve orta vadeli planlar yapan firmalardan oluşur. Bu sektörün işçileri iyi bir şekilde korunurlar, çünkü onların emeğine ihtiyacı vardır. Oysa diğer bazı sektörlerin firmaları bu konuda aynı güven içinde değildirler ve daha olumsuz koşullar altındadırlar. Oligopol piyasasındaki firmalar, talebin kısa dönemli değişmelerine karşı ücretleri ve işçi sayılarını hemen değiştirmeyi düşünmezler. Yalnız geleceğe dönük planlarında yaptıkları değişiklikler bu davranışlarını etkiler. Neoklasiklerin aksine nominal ücretler düşüyorsa ve istihdam yönünden olumsuz ise firmalar planlarını değiştirirler. Buradan nominal ücretlerin aşağı doğru katı (esnek olmama durumu) olmasının istihdam yönünden yaralı bir işlevi olduğu anlaşılmaktadır. Firmaların ikinci sınıf işçileri (geçici işçilik gibi) vardır. Bu kategorideki işgücü, işsizlikten en evvel etkilenen gruptur. Bu olgu reel ücret düzeyinden ileri gelmez. İnsan niteliğinden ortaya çıkar. Bu tür ikinci sınıf işçilik gideri değişken masraf niteliğinde olduğu halde diğer kalifiye işçilerin masrafı sabit masraf görünümündedir (Lepas 1980: 167-16).

Post-Keynesyen üretim, istihdam ve gelir dağılımı teorisinde çalışanların ve kapitalistlerin ortalama tasarruf eğilimleri S_w ve S_p şeklinde ayrı ayrı gösterilir. IS-LM modelinde olduğu gibi, Post-Keynesyen modelde de arzulan harcamaların üretime eşit veya tasarrufların yatırımlara eşit olduğu kısa dönem denge durumu geçerlidir. Bu denge halini formül şeklinde ortaya koymak istersek, şöyle bir eşitlik elde ederiz.

$$S_w (wN / P) = S_p (Y - wN / P) \quad (1)$$

Burada w ve p nominal ücret ve fiyat düzeyini, N ve Y ise istihdam ve reel geliri, I reel yatırımı gösterir. Post-Keynesyenlerin çalışmalarının çoğunda, yatırım dışsal olarak değerlendirilir. Yatırımların dışsal olması şu manaya gelmektedir: Müteşebbislerin yatırım kararında, ekonominin olumlu ya da olumsuz beklentilere açık olması (Animal spirits) etkilidir. Alternatif hipotezde, $I / Y = b$ dir, ve yatırım oranı olan “ b “ dışsaldır. Bilindiği üzere, istihdam elde edilen gelirin bir fonksiyonudur. Keynesyenlerin çoğu, emeğin azalan marjinal verimliliğini kabul etmektedirler ve bu durum onların ortaya koydukları birçok modellerinde mevcuttur. Bununla birlikte, $N = nY$ arasındaki oransal ilişki ayırımında teknolojinin sabit katsayı olarak ele alınması gerektiği varsayımından hareket ederler. Eşitlik (1) de, Post-Keynesyen IS eğrisinin denge durumu ele alınmıştır. Mal piyasasında oluşan alternatif faiz oranı ve üretim değeriyle tutarlı denge durumu yerine mal piyasası denge durumuyla tutarlı alternatif reel ücret ve üretim kombinasyonlarını ele alırlar. Yatırımı dışsal olarak ele alarak, $S_w < S_p$ varsayımı altında reel ücretlerdeki bir artış üretim ve toplam talebi artıracaktır.

Şekil 3: Gelir Dağılımı ve Toplam Talep (Yellen 1980: 16)

w = Parasal ücret, P = fiyat, N = istihdam, Y = reel gelir, I = reel yatırım, S_w = Çalışanların marjinal tasarruf eğilimi ($S_w = 0$), S_p = Kapitalistlerin marjinal tasarruf eğilimi ($S_p = 1$), SS = Emek arz eğrisi, MM = Firmaların katlanmak durumunda oldukları reel ücret düzeyinde arz edecekleri üretimi gösterir.

$I / Y = b$ olduğu alternatif hipotez durumunda, eşitlik (1) in sadeleştirilmesi halinde yeni denklem aşağıdaki gibi olacaktır.

$$w / P = S_p - b / n (S_p - S_w) \quad (2)$$

Bu durumda IS eğrisi, yatay olacaktır. Şüphesiz ki bu sonucun, n 'in Y ye bağımlı olması veya diğer uyarılmamış harcamaların olması durumunda değiştirilmesi gerekir. Birinci denklem tek başına hiç bir anlam ifade etmez ve tam bir model olarak ifade edilemez. Bazı Post-Keynesyen literatürde başka öneriler olmuş olsa bile durum değişmeyecektir. Post-

Keynesyenler bu modele farklı yönlerden yaklaşmaktadırlar. Benim nancıma göre bunların bir kısmı tutarsız olacak ve bir takım alternatif yaklaşımlarla eleştirilecektir. Post-Keynesyen modelin ortaya koyduğu ilk yaklaşıma göre, üretim dışsal olarak $Y = \bar{Y}$ şeklinde belirlenir. Bu sonuç Kaldor'un ortaya koyduğu bir modeldir. Bu varsayımda olması muhtemel tek şey firmaların, emeğin ortalama üretiminden daha fazla olmayan $(1/n)$ reel ücretten emek talep etmeleri kadar mevcut sermayenin tamamını da kullanmak için yeterli miktarda emek kiralamak isteyecek olmalarıdır. Grafiğe, firmaların reel ücret düzeyinde arz etmeyi düşündükleri üretimi temsil eden bir MM eğrisi ilave edilebilir. Kaldor modelindeki varsayıma göre MM eğrisi şekil üzerinde kesikli çizgilerle gösterilmiştir. $1/n$ den daha az fayda sağlayan reel ücret düzeyinde sermaye tamamen kullanılacaktır. Sabit nominal ücret oranıyla, her ne zaman toplam talebin Y 'yi aşması veya tersi durumunda bu dengeye üretim fiyatlarındaki artışla ve esnek fiyatlarla ulaşılabilecektir. Kaldor modeli, çoğu Post-Keynesyen yazarların vurguladığı şu özelliğe sahiptir. Kar düzeyi ve üretimden kar olarak alınan pay doğrudan doğruya I veya I/Y ile alakalıdır.

$$\Pi / Y = I / Y - Sw / Sp - Sw \quad (3)$$

Post-Keynesyenler'in $Sw = 0$ ve $Sp = 1$ olarak ele aldıkları analizlerinde, $\Pi = 1$ dir ve buna göre, çalışanlar sahip oldukları şeyi harcarlarken kapitalistler harcadıkları şeye sahiptirler. Eğer $Sw = 0$ ve $Sp < 1$ ise $\Pi = I / Sp$ durumunda kapitalistler, Sp 'den ne kadar az harcamada bulunurlarsa o kadar çok kar geliri elde ederler. Post-Keynesyen modelin yakından ilgilendiği ikinci yöntem Keynes'in yaklaşımına daha çok uygundur. Çünkü Keynesyen model nihai durumun tam istihdamın altında olmasına izin verir. Sabit mark-up fiyatları $P = mwn$ veya $w / P = 1 / mn$ olsun diye emek üzerine birim maliyet şeklinde uygulanması postülası yerine Kaldor'un sabit mark-up varsayımı ağırlık kazanmıştır (Keynes'in

yaklaşımına üstünlük sağlamıştır). Bu durumda MM eğrisi, şekilde MM2 şeklinde gösterilecektir. Firmaların fiyatlama politikaları reel ücreti belirler ve çalışanların üretimden aldıkları pay ve çarpan üretim seviyesini belirler. Bunu formülle şu şekilde gösterebiliriz.

$$Y = I / (S_p - S_w) / m \quad (4)$$

Bu denklemin paydası, ekonominin ortalama tasarruf eğilimini ve yatırımdaki bir artış üretim ve reel ücretlerde bir düşüşe yol açarken standart keynesyen çarpanının üretimi arttırdığını göstermektedir. Sabit mark-up ve sabit yatırım postülası tutarlı bir modelin ortaya konulmasında etken olmuşlardır (Yellen 1980: 16).

Post-Keynesyen modelde dikkate değer şekilde yokluğu hissedilen tek şey, emek arzı fonksiyonudur. Şekil: 3'te SS eğrisi, işçilerin tamamı piyasadaki mevcut ücret düzeyinde çalışmaya razı iken bu durumda üretilen hasılayı göstermektedir. SS eğrisi yukarı doğru eğimlidir. Çünkü reel ücretlerin daha yüksek olması, daha çok hasıla elde edebilmek için emek arzının artmasına neden olur. IS ve MM eğrileri tam istihdam denge noktasında kesişmeleri için hiçbir neden yoktur. Neo-Klasik modelde, bütün piyasaların sürekli temiz olduğu varsayılır ve reel ücret, emek piyasasında belirlenir. Yani SS ve MM eğrilerinin kesiştiği noktada reel ücret belirlenir. Parasal uyum, IS eğrisini karşılıklı kesişim noktasına kaydırır. Keynesyen modele göre, emek piyasası denge dışında olabilir; üretim ve reel ücret kısa dönemde IS ve MM eğrileri tarafından belirlenir. Parasal nedenler, (considerations) standart LM eğrisi üzerinde rol oynadığı halde; bu modelde yeterince düşük olan nominal ücret oranı Neoklasik tam istihdam dengesinin oluşmasına izin verecektir. Standart Keynesyen modelde nominal ücretler ve fiyatlar, ekonomi tam istihdam denge düzeyinden uzaklaştığında değişir. Şüphesiz tam istihdam denge durumu kararsız veya o

eğilimde olabilir. Kararlı olduğu durumda yavaş ve dolambaçlı (eğri büğrü) olabilir. Aksine, Post-Keynesyenlere göre ücret ve gelir mal piyasasında belirlenir (IS-MM kesişim noktasında) ve sistemi tam istihdama getiren Post-Keynesyen modelde, hiçbir mekanizma mevcut değildir. Post-Keynesyenler emeğin, nominal ücret pazarlıkları yolu ile reel ücreti belirleyemeyeceğini ifade etmektedirler. Çünkü mal piyasası, reel ve nominal ücretleri temiz piyasada nadiren belirler. Piyasanın temiz olması mümkün değildir. Bu durum nadiren olabilir. Emek arzının tutumu nominal ücretin belirlenmesinde Post-Keynesyenler için bir sorun teşkil eder. Enflasyonun belirlenmesinde de emek arzının hangi pozisyonu alacağı bir sorundur. Onlara göre, nominal ücret pazarlıkları çoğunlukla tahmin edilemez ve pazarlıklar çok sık yapılmaz. Onların dışsal olarak örnek alınması gerekmektedir. Post-Keynesyen modele göre, tarihsel ve kurumsal faktörlerin uyumsuzluğu yüzünden, güçlü sendikaların güçlü işletmelerle pazarlık yapmalarında emek, etkin rol oynar. Yine de, Post-Keynesyenler ortalama-fiyat spiralinin, her zaman kabul edilemeyecek kadar düşük olan “ reel ücretleri ” onaylayacağına inanmaktadırlar. Enflasyon, uygun gelir dağılımıyla mücadeledir ve kar marjını artırma eğiliminde olan faktörler tarafından ortaya konulabilir. Eichner, eğer firmalar daha fazla yatırımı finanse etmek için kar marjlarını artırırlarsa enflasyonun ortaya çıkacağını vurgularlar. Post-Keynesyen modelde daha yüksek nominal ücret talepleri reel ücrette artışa yol açmaksızın daha yüksek fiyatların oluşmasına neden olur ve bir kere başladı mı enflasyonu durduracak hiçbir şey yoktur. Bu şartlarda enflasyonun niçin sürekli hızlandırılmaması gerektiğini anlayamıyorum. Mal piyasasında belirlenen reel ücret, işçiler tarafından kazaen kabul edilebilir. Böyle bir ekonominin niçin sürekli olarak hem enflasyonu hem de deflasyonu tecrübe etmemesi gerektiğini anlamak oldukça zordur. Post-Keynesyenler, enflasyonla ilgili analizlerinde şu sonuca varmışlardır: Çözüm, gelirler politikasıdır. İhtiyaç duyulan şey gelir dağılımı ile ilgili sosyal barışın (görüş birliğinin) sağlanmasıdır. Bu

politik sonucu, bütün Post-Keynesyenler destekler. Özellikle Weintraub, vergiye dayalı gelir politikaları ile ilgili yapmış olduğu çalışmalarla öncü olmuştur. Kar marjı fiyatlama ile vergiler (görülmeyen fiyat oluşumuyla) değerlendirilebilir. Eğer Post-Keynesyen model doğru ise politika, anti-enflasyonist olarak daha çok üretime dönük olacaktır. Post-Keynesyen politika ve teori arasındaki fark oldukça farklı olduğu halde bu görüşler yenilikçi ve değerli açıklamalar olarak kabul edilir (Yellen 1980:18-19).

2.1.5 KEYNESYEN BÜYÜME TEORİSİ

Post-Keynesyen büyüme teorisi, Neo-Klasik büyüme teorisinin temel ilkelerini hemen hemen tümüyle reddeder. Neo-Klasik büyüme teorisinin politik reçeteleri, Post-Keynesyenlere göre çok fakirdir. Konjonktürel dalgalanmaları dikkate almadığı için ne durgunluğu önleyici ve ne de işsizliği giderici önlemler üzerinde durur. Ayrıca büyüme hızları yeterince açıklanmamış faktörler tarafından belirlendiği için, büyüme hızlarını etkileyecek politikalar da öneremez. Buna karşın Post-Keynesyen büyüme teorisi, gerçek dünyada büyüme hızlarının neden farklı olduğu düşüncesinden hareket eder. Yatırıma hem büyüme hızını ve hem de konjonktürel dalgalanmaları belirleyen bir faktör olarak önemli bir yer verir. Temel uğraş alanı istikrar, istihdam ve büyüme politikaları olduğu için de üretimin hızlı ve devamlı bir biçimde artması, istihdam seviyesinin yükselmesi için devamlı ve yüksek oranlı bir yatırım artışını şart koşar. Geleneksel para ve maliye politikalarının, halen kapitalist ekonomilerin içinde buldukları ve durgunluk adı verilen duruma çözüm getireceğine Post-Keynesyenler inanmaz. Aksine bu tür politikaların uzun dönemde büyümeyi durduracağı görüşünü benimserler. Çünkü bu tür politikalar, büyüme hızını azaltarak ve işsizliği artırarak yeni ekonomik, sosyal ve politik çatışmalara neden olmaktadır. Bu tür çatışmalar, mevcut üretim üzerinde yoğunlaşan fakat gerçekleşmeyen talepler yaratmakta ve maliyet

enflasyonunun yukarılara tırmanmasına neden olmaktadır. Bunun için geleneksel para ve maliye politikalarının gelirler politikası ile desteklenmesi gerekir. Post-Keynesyen makrodinamik (Harrod ve Domar'ın çalışmalarına dayanır) teori, kapitalist sistemi zaman içinde büyüyen fakat istikrarsızlıklar gösteren bir sistem olarak ele alır. İlgilendiği temel konu, ülkeler arasında ve bir ülkenin çeşitli dönemlerinde büyüme hızlarının neden farklı olduğu sorusu ile, bir kapitalist ekonominin üretim ve istihdam düzeyinde neden dalgalanmalar olduğudur. Bir başka deyişle Post-Keynesyen Teori, hem büyümeyi ve hem de konjonktürel dalgalanmayı birlikte inceler. Büyüme, Post-Keynesyen Teori'nin uzun dönem analizinin, konjonktürel dalgalanmalar ise kısa dönem analizinin konusudur. Post-Keynesyen Teori, zaman zaman vurguladığımız gibi yatırımın önemini vurgular ve yatırım artış hızı attıkça hem büyüme hızının artacağını ve hem de büyümenin bütün sektörlerle yayılacağını öne sürer (Savaş 1999: 933).

Joan Robinson'un " Kapital Birikimi " adlı kitabında belirttiği gibi, zamanın ve dolayısıyla tarihsel sürecin büyüme üzerindeki etkisini vurgulamak için, büyüme yolunda kısa dönemli değişmelerle karşılaşan değişik ekonomilerin mukayese edilebilmesi yöntemini kullanmıştır. Böylece, bir ekonominin zamanla bir başka ekonomiye göre büyümede gösterdiği farklılığın nedenlerinin açıklanmasında yardımcı olacaktır. Robinson, piyasa mekanizmasına dayalı, gelişmiş bir ekonominin uzun dönem büyüme hızını şu dört faktörün belirleyeceği sonucuna varmıştır; başlangıçtaki kapital teçhizat miktarı, emek miktarındaki artış oranı, reel ücret oranı ve teknolojik ilerleme hızıdır (Kregel-Eichner 1975: 1295). Robinson'un kitabının esas önemi vardığı bu sonuçlardan çok izlediği analiz yöntemindedir. Bu yöntem bir ülkede büyümeyi belirleyen değişkenlerden sadece birini değiştirip bu değişken bir diğer ülkede aynen kalırken, bu değişkenin büyüme hızını nasıl etkilediğini ülkeler arasında karşılaştırmalı olarak inceleme yöntemidir. Bu yöntemin gerisinde yatan asıl amaç

mantıksal zamana (logical time) ve Robinson'un yarı nedensel modelleri adını verdiği modeller yerine gerçek zamana dayalı ve ampirik yönden test edilmesi mümkün modelleri ikame etmektir. Bu tür mukayeseli dinamik analizin amacı, farazi bir ekonominin belli koşullarda nasıl büyüyeceğini incelemek olmayıp, serbest girişime dayalı bir ekonomide büyümenin neden düzensiz bir seyir izlediğini açıklamaktır. Bu nedenle Post-Keynesyenler, dengesizlik halinde bulunan bir ekonominin incelenmesi ile ilgilenirler (Savaş 1999: 934).

Harrod'un milli gelirdeki artışı gösteren $G = s/v$ şeklinde formüle ettiği büyüme hızı denklemi, hem Neo-Klasik iktisadı ve hem de Post-Keynesyen iktisadı etkilemiştir. Burada; G = büyüme oranı, s = ortalama tasarruf eğilimi ve v = üretim için gerekli olan sermaye miktarıdır (Arestis 1996: 126). Solow, Swan ve Meade gibi Neo-Klasik iktisatçılar da Harrod'un formülünü benimsemiş ;ancak başta “ homojen” olduğu kabul edilen toplam kapital ile emek olmak üzere bütün üretim faktörlerinin dikkate alınması gerektiğini savunmuş ve üretim faktörlerinin nispi kıtlıkları ile fiyatlardaki değişimin önemi üzerinde durmuşlardır. Post-Keynesyenler ise, bu formülde yer alan ortalama tasarruf eğiliminin (s) sabit olduğunu öne süren varsayımı terk ederek gelir dağılımındaki değişmelerin ve değişik gelir gruplarına ait tasarruf eğilimleri arasındaki farkın dikkate alınması gerektiğini savunmuşlardır. Bu konuda görüşlerini ortaya koyan iktisatçılar; J. Robinson, N. Kaldor, J. Mirrless ve L.L. Pasinetti'dir. Bunlar, Post-Keynesyen ilkeleri belirlemişlerdir (Eichner-Kregel 1975: 1295).

2.1.6 POST-KEYNESYEN PARA TEORİSİ

Post-Keynesyen para ve finans teorisinin en önemli özelliği, paranın geçmiş-günümüz ve günümüz-gelecek arasında bir bağlantısının olmasıdır (Keynes 1936 : 294). Geçmiş bilinmektedir, gelecek belirsiz iken geçmişin

de artık değişme şansı yoktur. Ne olduğunu elimizdeki mevcut bir takım verilerden biliyoruz. Belirsizlik, paranın varolması için yeterli ve gerekli şart olarak görülmektedir. Durum böyle olunca paranın analiz edilmesi kolaylaşacaktır. Post-Keynesyenler için kurumlar oldukça önemlidir, çünkü modern ekonomilerde paranın bankacılık sistemiyle sıkı bir ilişkisi vardır (Arestis 1996 : 111-135).

Paranın en önemli kurumsal yönü, onun içsel olarak kabul edilmesi ve belirlenmiş taleple yönetilmesidir. Para Ortadoks analizde olduğu gibi dışsal değildir. Bizzat sistemin içinde yer almakta ve faaliyetlerinden sorumlu tutulmaktadır. Post-Keynesyenler, daha paracı bir Keynes'e yakındırlar. Başlıca görüşleri şunlardır: Paranın, istihdam ve ekonomik hayatta nötr olmadığı çünkü kısa dönem için önemli olduğunu savunurlar. Post-Keynesyenler'e göre, nominal ücretler kısa dönemde piyasa güçlerince belirlenmezler. Ücretliler ve işverenler arasında yönetilen ve yönlendirilen fiyat mekanizması tarafından belirlenirler (Lepas 1980: 169). Post-Keynesyenler nominal ücretlerin iş piyasasındaki koşullar ne olursa olsun düşmeyeceğini ileri sürerler, çünkü bu takdirde üretivite azalacaktır. Nominal ücretlerin bu ekzojen belirleniş, mal piyasalarının kısa dönemde buna uyumunu zorunlu kılar. Oysa reel ücretler endojen bir şekilde belirlenir. Para, ekonomik hayatta görülen belirsizlikle birlikte vardır. Alışlar, satışlar ve ücret sözleşmelerinde para bir müdahale aracıdır. Bu belirsizlikle dolu dünyada para, kararları hızlandırdığı için talep edilir. Post-Keynesyenlerle Geleneksel İktisatçıların yaklaşımları arasındaki önemli fark, para arzının belirlenmesine ait görüşlerden kaynaklanır. Nominal ücret düzeyinde vuku bulan ve değişmelere karşı para stoku, kesin bir biçimde içsel olarak belirlenir. Para, üretime ait borçları düzenler. Bu çerçevede, Merkez Bankası ancak baz parayı belirler. Halk, Merkez Bankası'nın sunduğu paradan ne kadarını ticaret bankaları nezdine yatıracağına kendisi karar verir. Aynı şekilde ticaret bankaları da

varlıklarının ne kadarını Merkez Bankası parası olarak, ne kadarını da diğer kuruluşlar arasında dağıtacağına kendisi karar verir (Sağlam 1980 : 169).

2.1.6.1 POST-KEYNESYEN PARA TEORİSİNİN ESASLARI

Post-Keynesyenlere göre para kullanımına ve piyasa mekanizmasına dayalı bir ekonominin gerçeklerini yansıtacak bir teorik model şu özelliklere sahip olmalıdır (Savaş 1999: 942):

1- Karalar, insan yargılarının yanlılabılır olduğunu bilen kişiler ve kurumlar tarafından alınır.

2- Uygulamaları yasal kurumlarla desteklenen sözleşmeye dayalı anlaşmalar, belirsizlikten doğan yüklerin bir kısmının sözleşme tarafları arasında bölüştürülmesine imkan verir.

3- Her tür reel mal ve finansal aktif için spot ve gelecek piyasa organizasyonları, değişik derecelerde mevcuttur. Birçok durumda, belli bir mal için ya spot ya da future (gelecek) piyasa mevcut olabilir. Çünkü yetersiz enformasyon dünyasında bir piyasanın organize edilmesi çokzordur.

4- Bu piyasalarda para malları mallar da parayı satın alabilir. Fakat nispeten çok küçük piyasalar hariç, mallar malları satın alamaz. Bu durumun doğal bir sonucu, talebin istek yanında ödeme gücünü de içermesidir. Bu nedenle mevcut finansman koşulları reel piyasaları etkiler.

5- Bir piyasanın organizasyonu ile ilgili kurumlar, dengesizlik hallerine tepki gösteren fiyatın izleyeceği yolu belirlemede etkili olur.

6- Belli oranda rezerv bulundurmaya mecbur bankacılık sisteminin mevcudiyeti, özel borçların takası için elverişli bir sistem yaratır. Ayrıca banka dışı finansal kurumlar da vardır. Para yaratma gücü olmamasına rağmen bu kurumlar da finansal akımlar ve dolayısıyla piyasa talebi üzerinde etkili olurlar.

7- Parasal ve finansal sisteme güven duyulmalıdır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

POST-KEYNESYEN İKTİSADIN DİĞER İKTİSADİ GÖRÜŞLERE GETİRDİĞİ ELEŞTİRİLER

Bu bölümde, Post-Keynesyen iktisadın; Neoklasik Teoriye, Monetarizme ve Rasyonel Beklentiler Teorisine getirdiği eleştiriler ele alınacaktır. Post-Keynesyen iktisadın diğer ekollere getirdiği eleştiriler dışında onların Keynesyen iktisada getirdiği eleştirilere, çalışmanın kapsamını aştığı gerekçesiyle yer veremiyoruz.

3.1 POST-KEYNESYEN İKTİSADIN NEOKLASİK İKTİSADA GETİRDİĞİ ELEŞTİRİLER

Açıklanan temel görüşler dikkate alındığında acaba Post-Keynesyen teori, Neoklasik teoriden hangi yönde ve ne ölçüde farklıdır? Bu soruya cevap verirken, gereksiz bir karmaşaya neden olmamak için çok dikkatli davranmak gerekir (Savaş 1999: 947). Herşeyden önce teori ile karşılaştırılacak tek bir Neoklasik model yoktur. Temel Walrasyon modeli geliştiren Arrow Debreu modeli ile Marshallyan kısmi denge analizi birbirinden farklı olduğu gibi Swan-Solow büyüme modeli de Marshallyan modelden farklıdır. Ancak bu farklılıklara rağmen, Neoklasik modellerin benimsediği bazı ortak özellikler vardır. Söz konusu karşılaştırma bu ortak özellikler yönünden yapılabilir. Fakat benzer bir sorun Post-Keynesyen teori için de söz konusudur. Çünkü bu teori içinde yer alan modellerin hepsi, yukarıda açıklanan özelliklere aynı ölçüde sahip değildir. Bu durumda Neoklasik teori ile Post-Keynesyen teori arasında sadece yüzeysel ve yaklaşık bir mukayese yapılması mümkün olabilecektir. Bu ihtiyatlı yaklaşımı izleyen Eichner-Kregel ikilisi Neoklasik teori ile Post-Keynesyen teori arasında şu karşılaştırmayı yapmışlardır. Dinamik özellikler, Post-

Keynesyenler belirli bir uzun dönem büyüme hızı ötesinde devresel dalgalanmalar olacağını öne sürerken Neoklasik teori, ya hiç büyüme olmayacağını veya sabit bir büyüme hızının sürdürüleceğini öne sürer. Piyasa mekanizmasının bu büyüme yolundan sapmalara, geçici olanlar hariç, izin vermeyeceğini savunur. Gelir bölüşümü, Post-Keynesyenler kurumsal faktörler, ücret ve kar payları arasında tarihsel bir gelir bölüşümü olduğunu belirlerler. Bu gelir bölüşümünde değişimler, büyüme hızındaki değişimlerden kaynaklanır. Neoklasiklere göre, gelir bölüşümü değişken faktör girdileri ve bu girdilerin marjinal produktiveleri tarafından belirlenir. Mevcut enformasyon miktarı, Post-Keynesyenlerde, sadece geçmiş biliniyor gelecek belirsizdir. Neoklasiklerde her türlü olayla ilgili tam enformasyon mevcuttur. Analizin tam olması için gerekli koşullar, Post-Keynesyenlere göre, kısa dönem denge durumunda tasarruf yatırıma, arzulanan harcamalar da gelire eşit olmalıdır. Neoklasiklere göre ise, her piyasada arz talebe eşit olmalıdır. Mikro ekonomik baz, Post-Keynesyenler önemli ölçüde monopolistik eğilimler içeren eksik rekabet piyasaları, Neoklasikler bütün birimlerin fiyat alıcısı olarak işledikleri tam rekabet piyasaları savunur. Teorinin amacı, Post-Keynesyenler gerçek dünyayı ampirik gözlemlere uygun olarak açıklarlar. Neoklasikler'e göre, teorinin amacı eğer gerçek dünya kurulan modele benzerse, sosyal optimalitenin nasıl sağlanacağını göstermektir. (Eichner and Kregel 1975: 1309).

Post-Keynesyen teori ile Neoklasik teorinin değişik amaçlara hizmet eden iki ayrı teori olduğu anlaşıldığı zaman iki teori arasındaki farkları anlamak kolaylaşır. Örneğin; önümüzdeki gerçeklere zıt varsayımlar yapmak, eğer amaç gerçek dünyayı açıklamak değil de bir optimal karar kuralı belirlemek ise yanlış bir istek sayılmaz. Ancak, amaçlarındaki farklılığa rağmen iki tezi de, piyasa mekanizmasına dayalı bir modern ekonominin analizinde kullanılacaksa, hangisinin seçileceği daha karmaşık bir sorun yaratır. Çünkü iki teori de Kuhn'un deyimiyile ayrı bir "paradigm"

halini alır ve her biri ayrı bir amaç için geliştirilmiş olsa da alternatif “paradigam” lar arasında tercih zor bir tercih işlemidir(Eichner-Kregel 1975: 1310).

3.2 POST-KEYNESYEN İKTİSADIN MONETARİZME GETİRDİĞİ ELEŞTİRİLER

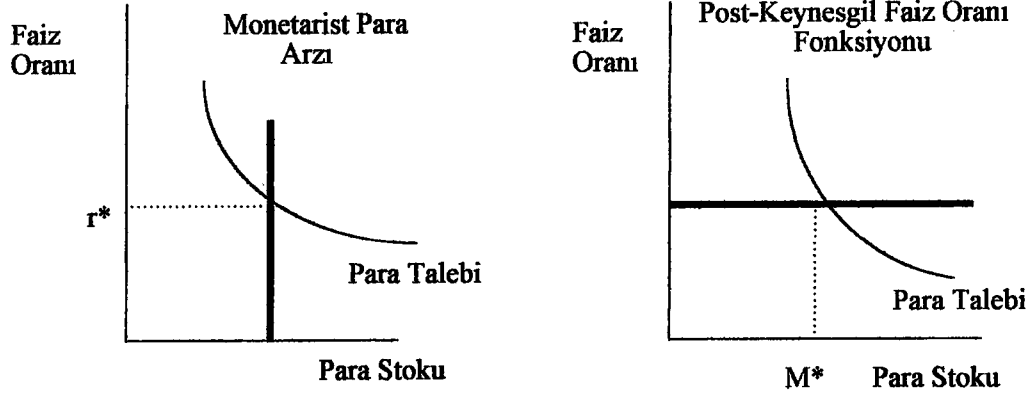
Keynezyen Makro Teoriye tepki olarak ortaya çıkan Monetarizm, değişik kimselerce değişik şekillerde tanımlanmıştır. Bir kısım iktisatçılara göre Monetarizm, Keynesçiliğin karşıtı anlamına gelmektedir. Böyle bir tanım yanlış ve yanıltıcı olabilir. Çünkü Keynesçilik çok çeşitli görüşler tarafından eleştirilmiştir. Keynesyen görüş ile Monetarizm arasında, daha çok maliye politikası ile para politikasından hangisinin daha etkin olduğu ile ilgili tartışma olmuştur. Monetarizm’in kurucusu olan Milton Friedman ise Monetarizm’i paranın miktar teorisi ile eş anlamlı saymıştır. Friedman’ın bu yaklaşımı hem monetarizmin bir teori olarak içeriğini belirlemesi hem de monetarizmin bir düşünce sistemi olarak aniden ortaya çıkmayıp, uzun bir gelişme sürecine sahip olduğunu göstermesi bakımından doğru bir yaklaşımdır(Savaş 1999: 870-871).

Post-Keynesyenlerin Monetarizme yönelttiği eleştirilerin maliye ve para politikası alanında yoğunluk kazandığını yukarıda belirtmiştik. Toplam arz şoklarına (teknolojik değişme, sermaye birikimi, tarımsal alandaki ani fiyat artışları ve petrol fiyatlarındaki artışlar gibi) uygun cevapla ilgili Keynesgillerle Monetaristler arasındaki tartışmayla, toplam talep şoku durumundaki tartışılanlar aynıdır. Konu Merkez Bankası ve özel sektör olarak kimin en hızlı şekilde bilgiyi elde ettiğiyle, bu yeni bilgiye kimin en hızlı bir şekilde tepki göstereceğine dönüşmesi durumunda farklı görüşler ortaya çıkmaktadır. Post-Keynesyenler para arzının büyüme oranında konjonktüre göre değişiklik önerirken, Monetaristler para

arzındaki büyümenin istikrarlı kalmasını önermektedirler. Monetaristlerle Keynesgillerin para politikasının etkileriyle ilgili tartışmaları bilgi alanında (enformasyon) düğümlenmektedir. Yeni bilginin elde edilmesinde Merkez Bankası mı yoksa özel sektör mü avantajlıdır sorusunun cevabı Monetarist ve Post-Keynesyen tartışmanın esasını oluşturmaktadır. (Savaş 1999: 381). Post-Keynesyenler, para arzının Merkez Bankası tarafından kesin ya da düzenli olarak kontrol edileceğine inanmamaktadır. Merkez Bankasının ekonomik birimler tarafından talep edilen para miktarını arz etmeye mecbur kalacağını ileri sürmektedirler. Post-Keynesyenlere göre gerçek dünya, çok farklı bir şekilde çalışır. Gerçek dünyada banka kredilerinin büyük bir kısmı genel olarak büyük şirketlere verilir. Büyük şirket yöneticileri kredi koşullarını ticari banka yöneticileriyle pazarlık yaparak belirler.

Bilindiği gibi Merkez Bankası kredi faiz oranını düşürerek kredi talebini teşvik edebilir. Ancak Post-Keynesyenlere göre bu durum her zaman geçerli olmayabilir. Faiz oranlarındaki düşüşün kredi talebini arttırıp arttırmayacağı girişimcilerin kar beklentilerine bağlıdır. Eğer kar beklentileri güçlüyse, faiz oranlarında önemli bir artış olsa bile kredi talebi azalmaz. Tersine, eğer kar beklentileri güçsüzse, faiz oranlarında önemli bir artış olsa bile kredi talebi azalmaz. Yok eğer kar beklentileri zayıfsa, faiz oranlarında önemli bir düşüş bile olsa kredi talebinde bir artış olmayacaktır. Post-Keynesyenlerin temel yaklaşımı şudur: Faiz oranındaki bir yükseliş mutlaka özel ekonomik faaliyetlerin resesyon (durgunluk) ve eksik istihdam şeklinde kısıtlanmasıyla sonuçlanır. Dolayısıyla bu tür politikanın izlenme şansı azdır. Bu nedenle Merkez Bankasının aşırı miktarda iflaslarla ve bankaların batışıyla ekonomik sistemin felç olmasının önlenmesinde son başvuru yeri olarak sorumluluk üstlenmesi her şeyden önce gelmektedir. Dolayısıyla merkez bankası istediği gibi aktif bir politika izleyememektedir ve para arzının kontrolünde yetkilerini tam olarak kullanamamaktadır. Bu nedenle Post-Keynesyenler, Monetaristlerin düşündüğü gibi para arz

eğrisinin bir dışsal politika aracı olmadığını ya da para arz eğrisinin düşey olmadığını inanmaktadırlar.

Şekil 4: Monetarist ve Keynesgil Para ve Faiz (Parasız 1998: 456)

Post-Keynesyen para arz eğrisi şekil 4'te görüldüğü gibi yatayıdır. Anlaşıldığı üzere, Post-Keynesyenler Monetarist para arz fonksiyonunu bir faiz oranı fonksiyonuyla ikame etmektedirler. Böylece para talebi fonksiyonu para arzını belirlemekte, faiz oranını belirlememektedir. Para talebi eğrisinin kaymasına bağlı olarak merkez bankası para yaratmaktadır. Para arzı yakından kontrol edildiği için Post-Keynesyenler, Monetaristlerin merkez bankasının fiyatların patronu olduğu görüşünü reddetmektedir.

Maliye politikası alanında görülen farklılığa göre, Post-Keynesyenler, ekonomide üretim tam istihdam düzeyinin altında iken ya kamu harcamalarının artırılmasını ya da vergi indirimlerini ya da kamu harcamaları artırılırken vergilerin indirilmesini önermektedirler. Monetaristler ise, kamu harcamalarının makroekonomik istikrardan çok ekonomik etkinliğin gereklerine göre belirlenmesini önermektedirler (Parasız 1998: 456).

Post-Keynesyenlerin Monetarizme yönelttikleri bir başka eleştir fiyat etorisi ile ilgilidir. Post-Keynesyenlere göre fiyatlarda süredurum söz konusudur. Fiyatlar, büyük ölçüde bir önceki dönemin üretiminin parasal maliyetine bağlıdır. parasal maliyetler ara malların geçmiş fiyatları, emeğin ücreti ve üreticilerin koydukları kar marjlarından oluşur. Kar marjı üründen ürüne, endüstriden endüstriye değişir (Parasız 1998: 457).

3.3 POST-KEYNESYEN İKTİSADIN RASYONEL BEKLENTİLER TEORİSİNE (YENİ KLASİK TEORİ) GETİRDİĞİ ELEŞTİRİLER

Keynesyen Makro Teori'ye eleştiri yönelten ve onun yerine yeni bir makro teori ikame ettiklerini öne süren bir başka grup da Rasyonel Beklentiler Teorisi ile bu teoriye dayalı olarak oluşturulan Yeni Klasik Makro Teori adı verilen teoriyi savunan gruptur. 1970'li yılların ürünü olan bu iki yaklaşım taraftarları makro teoride bir karşı devrim yarattıklarını öne sürmüşlerdir. Rasyonel Beklentiler Teorisi taraftarlarının Keynesyen teoriye ve Keynesyen makro modellere eleştiri yöneltmelerinin temel nedeni, yine 1960'larda başlayan ve oranı gittikçe artan enflasyon ve işsizliktir. Rasyonel Beklentiler Teorisi, Keynesyen teoriye dayalı makro modellerin yapısını ve bu yapıya dayalı politika önerilerinin geçersizliğini hedef almıştır. Onlara göre modern makroekonomik modellerin politikaya yön vermek bakımından hiçbir değerleri yoktur ve halen kullanılan yöntemlerle de bu eksikliklerini gidermek mümkün değildir (Parasız 1995: 265).

Parasal ücret oranında bir düşüş, reel ücretleri ve eksik istihdamı düşürmeyeceğine göre, yalnızca enflasyonun ortadan kaldırılması için acaba çalışanlar böyle bir düşüşü kabul etmezler mi? Yeni Klasik İktisatçılar, bu bağlamda nominal ücretlerin düşürülmesine çalışanların razı olacaklarını söylemektedir. Yeni Klasik İktisatçılara göre, izlenecek sıkı para politikasının sonucunda rasyonel çalışanlar eksik istihdamın artacağını

rasyonel olarak bekleyeceklerinden, nominal ücret taleplerinin ayarlanmasına razı olacaklardır. Rasyonel çalışanlar nominal ücret indirimine direnmeleri durumunda eksik istihdamla karşılaşacaklarının farkındadır. Post-Keynesyenler rasyonel çalışanların işbirliği içinde davranacaklarına inanmamaktadırlar. Çünkü bekleyişler aracılığıyla çalışan bir piyasa mekanizmasının olmadığı hususunda ısrar etmektedirler. Onlar rasyonel insanların geleceği nasıl değerlendirdikleri konusunda farklı bir görüşe sahiptirler. Post-Keynesyenler, Rasyonel Bekleyişler Teorisini kalbinden vurmaya hedeflemektedirler. Post-Keynesyenler, Rasyonel Bekleyişler Hipotezinin bir objektif merkezi eğilim, ortalama ya da beklenen değer olduğu; dolayısıyla önemli ekonomik değişkenlerin ve ortalamanın, beklenenin ne olacağından bağımsız olduğu iddiasını tenkit etmektedir. Eğer Yeni Klasiklerin iddiası doğru ise, bilgi arayışı içinde olan ekonomik birimler objektif değerleri keşfetme çabası içinde olacaklardır. Ancak Yeni Klasiklerin bu iddiaları geçerli değilse; o takdirde bugünkü değerler, subjektif bekleyişlerin ne olacağına bağlıdır. Bu durumda ekonominin performansı, Yeni Klasiklerin iddialarının aksine istikrarsız olacaktır (Parasız 1998: 458).

SONUÇ

Post-Keynesyen iktisatçılar, Neoklasik iktisadı eleştirmekte oldukça başarılı olmuşlar, ama bu eleştirileri yanında yeni teoriler üretme hususunda bu kadar başarılı olamamışlardır. Ancak son yıllarda, özellikle 1980'li yıllardan sonra ortaya çıkan iktisatçılar bu açığı büyük ölçüde kapatmıştır. Bu iktisatçılar arasında en tanınmışları Jan Kregel, Hyman Minsky, Sidney Weintreub ve Geoffrey Harcourt'tur. Bunların fiyat teorisi, bölüşüm etkisi ve toplam talep, üretim üzerinde fiyatlama (mark-up) ve gelir dağılımı alanındaki çalışmaları oldukça önemli kaynaklar arasındadır.

Neoklasikler, Keynes'in ekonominin arz yönünü ihmal etmesini eleştirmişler ve 1970'li yıllarda ortaya çıkan ekonomik krizin tek sorumlusunun Keynes'in teori ve politikaları olduğunu ileri sürmüşlerdi. Neoklasiklerin amacı, unutulmuş olan Klasik iktisadı yeniden canlandırmaktı. Tam bu süreçte Post-Keynesyenler ortaya çıkmış ve Neoklasiklerin Keynes'i yanlış anladıklarını ve yorumlarında hata yaptıklarını ileri sürmüşlerdir. Post-Keynesyen iktisadın uğraşı alanı, Neoklasik iktisadı ve özellikle de denge kavramını eleştirmek olmuştur. Ekonomide dengesizliğin olduğunu ileri sürmüşler ve tarihsel süreçte geleceğin belirsiz olması önermelerinin temelini oluşturmuştur.

Post-Keynesyenler mikro ve makro alanda birtakım yenilikler getirmişlerdir, özellikle istihdam ve yatırım alanındaki görüşleri oldukça önemlidir. Hem Klasiklerin hem de Neoklasiklerin reel ücretlerle ekonomiye çözüm bulma düşüncelerine karşı, Post-Keynesyenler nominal ücretleri gündeme getirerek ücretlerdeki katılığın ekonominin yararına olacağını ifade etmişlerdir.

Post-Keynesyen iktisadın temel önermeleri üzerinde daha ayrıntılı bir çalışma yapmak günümüz ekonomisine ışık tutacağı düşüncesinden hareketle oldukça önemli olacaktır. Örneğin; Post-Keynesyenler, kar maksimizasyonu kabul etmezlerse, toplam arzın nasıl bir model haline getirileceği hususunda bir açıklama getirmeleri gerekmektedir. Özellikle Post-Keynesyen iktisadın toplam arz konusunda çalışma yapması temelde etkilendiği Keynesyen ekonominin gelişmesi için gerekmektedir. Post-Keynesyen ekonomi para politikası ile yeterince ilgilenmiş ve bu alanda yeterli düzeyde eserler vermişler fakat finans konusunda gerekli çalışma yapılmamıştır. Finans alanında, Yeni Post-Keynesyen iktisatçıların bir takım çalışmaları vardır. Ancak bu çalışmaların Türkçe literatüre kazandırılması ve geliştirilmesi için çalışmalar yapılması gerekmektedir.

KAYNAKLAR

ARESTIS, Philip

- 1996 "Post-Keynesian Economics: Towards Coherence", **Cambridge Journal of Economics**, Vol. 20, 111-135

ARESTIS, Philip and Malcolm Sawyer

- 1998 "Keynesian Economic Policies for The New Millennium", **The Economic Journal**, Vol. 108, 181-195

ARIN, Tülay

- 1998 "Keynesçi Akımlar: Keynezciliğin Krizi ve iç Tartışmaları", **İstanbul Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, İstanbul, 32-67

BLINDER, S. Alan

- 1987 "Keynes, Lucas and Scientific Progress", **American Economic Association**, vol. 77, No.2, 130-136

COTTRELL, Allin

- 1994 "Post-Keynesian Monetary Economics", **Cambridge Journal of Economics**, Vol. 18, 587-605

CROTTY, James

- 1980 "Post-Keynesian Economics Theory: An Overview and Evaluation", **American Economic Association**, Vol. 70, No. 2, 20-24

DAVIDSON, Paul

- 1998 "Post-Keynesian Employment Analysis and The Macroeconomics of OECD Unemployment", **The Economic Journal**, Vol. 108, 817-831

EICHNER, S. Alfred and J.A. Kregel

- 1975 "An Essay On Post-Keynesian Theory: A New Paradigm in Economics", **Journal of Economic Literature**, Dec. 1293-1310

HODGSON, Geoff

- 1989 **New Directions in Post-Keynesian Economics**,

KAZGAN, Gülten

- 1992 **İktisadi Düşünce veya Politik İktisadın Evrimi**, İstanbul: Remzi Kitabevi

KEYNES, J. Myrdal

- 1969 **İstihdam, Faiz ve Para**, (Çev. A. Baltacıgil), İstanbul: Fakülteler Matbaası

KREGEL, J.A

- 1973 **The Reconstruction of Political Economy**, London: Mac Millan Publisher

LEIJONHUFVUD, Axel

- 1981 **Keynes and The Classics**, London: Institutitue of Economic Affairs,

LEPAS, Armand

- 1980 " Post-Keynezyen Düşünce (Olgunlaşma Yolunda Olan Bir Düşünce Akımı)", (Çev. Dündar SAĞLAM, M. Kemal ÇAKMAN), **Dünya Ekonomisinde Bunalım**, AR, 162-172

LINDBECK, Assar

- 1998 " New Keynesianism and Aggregate Economic Activity ", **The Economic Journal**, Vol. 108, 165-180

MC CALLUM, T.Bennett

- 1987 " The Contribution of Keynes After 50 Years: The Development of Keynesian Macroeconomics", **Amarican Economic Association**, Vol. 77, No. 2, 125-129

MIHÇI, Sevinç

- 1995 “Post-Keynezyen İktisat ve Joan Robinson ”, Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt. 13, 155-169

MYRDAL, Gunnar

- 1985 “ Klasik Değer Kuramı”, (Çev. Kadir YERCI), Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Vol. 2, No.2, 155-181

PARASIZ, M. İlker

- 1995 **Makroekonomik Teori ve Politika**, Bursa: Ezgi Kitabevi Yayınları

PARASIZ, M. İlker

- 1998 **Makroekonomik Teori ve Politika**, Bursa, Ezgi Kitabevi Yayınları, 455-461

RAUSSEAS, Stephen

- 1992 **Post-Keynesian Monetary Economics**, London: M.E. Sharpe Publisher

SAMUELSON, Paul A.

- 1983 **Economics**, Tokyo, Mc Graw Hill Publisher

SAVAŞ, V. Fuat

- 1989 **Keynezyen İktisat Yıkılırken (Makro Teoride Bunalım)**, İstanbul: Siyasal Kitabevi

SAVAŞ, V.Fuat

- 1999 **İktisadın Tarihi**, Ankara: Siyasal Kitabevi, 921-948

SAWYER, Malcolm C.

- 1990 “ On The Post-Keynesian Tradition and Industrial Economics ”, **Review of Political Economy**, Vol.2, 43-68

TANYERİ, İbrahim

- 1998 “ Neo-Klasik Okul’un İstihdam ve Ücret Analizi”, **Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Cilt 16, Sayı 1-2, 30-44

TARSHIS, L.

- 1980 “ Post-Keynesian Economics: A Promise That Bounced ?”, **American Economic Association**, Vol. 70, No. 2, 10-14

YELLEN, Janet L.

- 1980 “ On Keynesian Economics and The Economics of The Post-Keynesians”, **American Economic Association**, Vol. 70, No. 2, 15-19

1.3.3	Keynezyen Ücret Teorisi	26
1.3.4	Keynezyen Gelir ve İstihdam Teorisi	26
1.3.5	Keynezyen Tüketim Teorisi	28
1.3.6	Keynezyen Likidite Tercihi ve Faiz Haddi	30

İKİNCİ BÖLÜM

POST-KEYNEZYEN İKTİSAT VE TEMEL ÖNERMELERİ

2.1	Post-Keynezyen İktisat	32
2.1.1	Tanımı	33
2.1.2	Post-Keynezyen İktisadın Metodu	35
2.1.3	Post-Keynezyen Dinamik Analiz	36
2.1.4	Post-Keynezyen Teorinin Temel Özellikleri	37
2.1.5	Megacorp	38
2.1.6	Post-Keynezyen Piyasa ve Fiyat Teorisi	39
2.1.7	Kar Marjı ve Tasarruf	41
2.1.8	Post-Keynezyen Üretim Teorisi	42
2.1.9	Post-Keynezyen Gelir Dağılımı	44
2.1.10	Post-Keynezyen Yatırım	49
2.1.11	Post-Keynezyen İstihdam Teorisi	52
2.1.12	Post-Keynezyen Büyüme Teorisi	59
2.1.13	Post-Keynezyen Para Teorisi	61
2.1.13.1	Post-Keynezyen Para Teorisinin Esasları	63

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

POST-KEYNEZYEN İKTİSADIN DİĞER İKTİSADİ GÖRÜŞLERE GETİRDİĞİ ELEŞTİRİLER

3.1 Post-Keynezyen İktisadın Neoklasik İktisada Getirdiği Eleştiriler	64
3.2 Post-Keynezyen İktisadın Monetarizme Getirdiği Eleştiriler	67
3.3 Post-Keynezyen İktisadın Rasyonel Beklentiler Teorisine Getirdiği Eleştiriler	69
SONUÇ	71
KAYNAKLAR	73

